

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Pedagogiky a Psychologie

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času

**SKAUTING NA ČESKODUBSKU – OBNOVENÍ
ČINNOSTI V LETECH 1968-1970 A ČINNOST
PO ROCE 1990**

**SCOUTING IN ČESKÝ DUB – RENEW
OF ACTIVITY IN 1968-1970 AND ACTIVITY
AFTER 1990**

Bakalářská práce: 12–FP–KPP–77

Autor:

Hana Tomášová

Podpis:

_____

Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
78	17	21	8	22	3

V Liberci dne: 13. 12. 2013

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana Tomášová**
Osobní číslo: **P10000141**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Skauting na Českodubsku - obnovení činnosti v letech 1968-1970 a činnost po roce 1990**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

CÍLE:

Rekonstrukce oživení skautského hnutí na Českodubsku v letech 1968-1970.
Provést srovnání aktivit a cílů zaměřených na výchovu skautů dnes a v letech 1968-1970.

METODY:

Analýza historických pramenů.
Kvalitativní metoda výzkumu (rozhovory s pamětníky skautingu a s dnes aktivními skauty).

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Nagy, L. 250 miliónů skautů. Praha : Junák, 1999. ISBN 80-86109-23-2.

Skautské století, Dobrodružný příběh 100 let českého skautingu. Praha: Mladá fronta, 2012. EAN: 9788020426222.

Svojsík, A. B. Základy junáctví: návod pro výchovu české mládeže na základě systému sira R.Baden-Powella "Scouting" a za laskavého přispění četných odborníků. Praha : Nakladatelství Merkur, 1991. ISBN 0-7032-001-X.

Baden-Powell, R. S. S. Vlče, skaut, rover. Liberec : Skauting, 1993. ISBN 80-85421-06-2.

Břicháček, V. Poselství skautské výchovy. Liberec : Skauting, 1991. ISBN 80-85421-02-X.

Čáda, F. Význam skautování : Rozprava o výchovné hodnotě skautingu. Praha : České lidové knihkupectví, 1913. ISBN (Brož).

Vosátko, M. Skautský rok. Praha: Nakladatelství Kropáč a Kucharský, 1946. ISBN (Brož).

Čáka, J. Junácká symbolika. Praha: Nakladatelství Merkur, 1970. ISBN 80-7032-876-2.

Historické materiály skautského oddílu Český Dub.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2013**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Skauting na Českodubsku - obnovení činnosti v letech 1968-1970 a činnost po roce 1990

Jméno a příjmení autora: Hana Tomášová

Osobní číslo: P10000141

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 13. 12. 2013

.....
Hana Tomášová

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala panu doc. PhDr. Tomáši Kasperovi, Ph.D. za jeho ochotu, vstřícnost a cenné rady, které mi poskytl při realizaci této bakalářské práce.

Děkuji také panu Milanu Pavlů a Milan Dvorskému za poskytnutí historických informací, ostatním skautům ze střediska v Českém Dubu, kteří mi poskytli důležité informace vyplněním dotazníků, všem blízkým za podporu.

ANOTACE

Práce se zabývá skautingem, organizací působící výchovně na děti a mládež více než 100 let. Analyzuje historické prameny skautského hnutí na Českodubsku po druhém obnovení činnosti. Přínosem práce je zjištění, jaké aktivity volili skautští vedoucí v letech 1968-1970 a jaké aktivity zařazují do své činnosti skautští vedoucí v současnosti.

Práce je složena z teoretické a praktické části. Teoretická část je zaměřená na historii, myšlenky, zásady, systém skautingu a na oblast Českodubsko. Praktická část je zaměřená na činnost skautských vedoucích či rádců po druhém obnovení skautingu a v současnosti. Hlavní metody práce představovaly rozhovor a dotazníkové šetření zaměřené na aktivity konané pod vedením skautských vedoucích či rádců.

Prostřednictvím rozhovorů a dotazníků bylo osloveno jedenáct skautských vedoucích či rádců ze střediska Český Dub. Všichni dotazovaní dospěli k závěru, že základní aktivity při skautských setkání konají stále stejné. I přes úbytek členů ve středisku se českodubští skauti věnují během společně stráveného času aktivitám popisovaným zakladatelem skautského hnutí v českých zemích Antonínem Benjamínem Svojsíkem.

KLÍČOVÁ SLOVA

skauting, Český Dub, dítě, výchova, volný čas

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with scouting, an organization that has an educational effect on children and youth. The thesis analyzes the historical sources of scouting in Český Dub after the second and the third renewal of its activity. The content of this thesis is to determine what activities scout leaders chose in 1968-1970 and what activities scout leaders choose into their *activities* at this time.

The work consists of a theoretical and a practical part. The theoretical part focuses on the history, ideas, principles, system of scouting and the area of Český Dub. The practical part is focused on the activities of the scout leaders or mentors after the second renewal of scouting and currently. The main methods of work were the interview and questionnaire survey which were focused on activities taking place by scout leaders or mentors.

Eleven scout leaders and mentors from Český Dub center were interviewed through survey and questionnaire. All respondents concluded that the basic activities are still the same at scout meetings. Scouts from Český Dub devote to activities described founder of the scouting movement in the Czech Republic Antonín Benjamin Svojsík during the time spending together, in spite of decline in membership in the Centre Český Dub.

KEYWORDS

scouting, Český Dub, child, education, leisure time

OBSAH

OBSAH.....	8
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	10
ÚVOD.....	12
TEORETICKÁ ČÁST.....	14
1 SEZNÁMENÍ SE SKAUTINGEM.....	14
1.1 Thomas Ernest Seton.....	14
1.2 Robert Baden-Powell.....	14
1.2.1 Směřování ke skautingu.....	15
1.2.2 Kniha Scouting for Boys.....	16
1.2.3 Od počátku.....	17
1.3 Základní myšlenky a cíle skautingu.....	19
1.4 Organizace a struktura.....	23
1.5 Junácká symbolika – symboly, znaky a odznaky.....	24
1.5.1 Znaky.....	25
1.5.2 Skautský pozdrav.....	26
1.5.3 Skautský kroj.....	27
1.5.4 Zkoušky.....	28
1.5.5 Totemy.....	29
1.5.6 Skautské svátky.....	29
1.5.7 Jamboree.....	29
1.5.8 Skautské desatero.....	30
1.5.9 Slib skautů a skautek.....	30
1.5.10 Hesla.....	30
1.5.11 Denní příkaz.....	31
2 SKAUTING V ČESKÝCH ZEMÍCH.....	32
2.1 Antonín Benjamím Svojsík.....	37
2.1.1 Základy junáctví.....	39
3 OBLAST ČESKODUBSKO.....	41
3.1 Historie.....	41
3.2 Současnost.....	41
3.3 Pamětihodnosti.....	41
3.4 Skauting.....	42
4 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI.....	43
PRAKTICKÁ ČÁST.....	44

5	CÍLE, STANOVENÍ PRACOVNÍCH HYPOTÉZ A PRŮZKUMNÉ METODY	44
5.1	Cíle	44
5.2	Stanovení pracovní hypotézy	44
5.3	Průzkumné metody.....	45
5.4	Techniky sběru dat	46
6	HARMONOGRAM POSTUPU.....	47
6.1	Harmonogram postupu – dotazník	47
6.1.1	Výběr respondentů	47
6.1.2	Postup práce	47
6.2	Harmonogram postupu – polostrukturovaný rozhovor	48
6.2.1	Výběr respondentů	48
6.2.2	Postup práce	48
7	VYHODNOCENÍ.....	50
7.1	Vyhodnocení dotazníku	50
7.1.1	Charakteristika respondentů.....	50
7.1.2	Analýza motivace vstupu dětí do skautingu.....	51
7.1.3	Analýza skautských aktivit	53
7.2	Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	65
7.3	Vyhodnocení polostrukturovaného rozhovoru.....	67
7.3.1	Charakteristika respondentů.....	67
7.3.2	Analýza rozhovoru vedoucích Českodubského skautingu v letech 1968-1970..	67
7.4	Shrnutí výsledků polostrukturovaného rozhovoru	69
8	SPLNĚNÍ CÍLŮ PRÁCE.....	71
8.1	Platnost hypotézy a tvrzení	71
9	SOUHRN.....	73
10	DISKUSE	74
11	ZÁVĚR.....	75
12	SEZNAM LITERATURY	76
13	SEZNAM PŘÍLOH.....	78

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

OBRÁZKY

Obrázek 1: Robert Baden-Powell, zakladatel skautského hnutí

Obrázek 2: Slibový odznak českých skautů a skautek

Obrázek 3: Znak mezinárodních organizací skautů a skautek

Obrázek 4: Skautské kroje světlušek a vlčat vlevo, kroje skautek a skautů vpravo

Obrázek 5: Popis náležitostí skautského kroje

Obrázek 6: Mohyla na Ivančence v roce 2008

Obrázek 7: Antonín Benjamím Svojsík

Obrázek 8: Tábor u Kosti – Sokol Český Dub 1968

Obrázek 9: Vlajka I. oddílu skautů

Obrázek 10: Lyžařský závod skautů v Českém Dubu 1968

Obrázek 11: Lyžařský závod skautů v Českém Dubu 1968

Obrázek 12: Skautský tábor pod Letařovicemi 1969

Obrázek 13: Vedoucí činitelé skautů 1970

Obrázek 14: Dívčí oddíl na táboře v Zahrádkách 1970

Obrázek 15: Chlapecký oddíl na táboře v Zahrádkách 1970

Obrázek 16: Vedoucí tábora na táboře v Zahrádkách 1970

Obrázek 17: Tábor v Zahrádkách 1970

Obrázek 18: Symboly u vlajky na táboře v Zahrádkách 1970

Obrázek 19: Sporty na táboře v Zahrádkách 1970

Obrázek 20: Na výletě u Semtínské lípy 1970

Obrázek 21: Informační tabule umístěná na všech táborech

TABULKY

Tabulka 1: Pohlaví respondentů

Tabulka 2: Období působení jako skautský vedoucí či rádce

Tabulka 3: Nošení zápisníčku v období 1968-1970

Tabulka 4: Nošení zápisníčku v období 1990- současnost

Tabulka 5: Rituál na táboře v období 1968-1970

Tabulka 6: Rituál na táboře v období 1990- současnost

Tabulka 7: Četnost sbírání surovin v období 1968-1970

Tabulka 8: Četnost sbírání surovin v období 1990- současnost

GRAFY

Graf 1: Důvod zastávání funkce vedoucího či rádce skautského oddílu

Graf 2: Věkové období dětí při vstupu do skautingu

Graf 3: Osoby přivádějící děti do skautingu

Graf 4: Symboly, které visely / visí ve skautské klubovně

Graf 5: Úklid klubovny dětmi

Graf 6: Zahajování a ukončování družinových schůzek

Graf 7: Čtení knih se skautskou tematikou

Graf 8: Místo učení orientace podle mapy a obsah mapy

Graf 9: Druhy morseovky

Graf 10: Uzlování

Graf 11: Způsob učení skautských značek

Graf 12: Poznávání listů stromů

Graf 13: Rukodělné práce

Graf 14: Zdravověda

Graf 15: Počet her v průběhu jedné schůzky

Graf 16: Četnost konání družinových výprav

Graf 17: Aktivity na výpravách

ÚVOD

Má bakalářská práce se zabývá tématem skautingu na Československu, popisuje průběh druhého obnovení skautského hnutí v letech 1968-1970 a činnost hnutí v současnosti (po třetím obnovení skautingu). Historie skautingu mě zaujala na přednášce pana Dvorského, který je skautským členem více než 50 let. Jeho přednáška o činnostech skautů mi připomněla činnost v pionýrském oddílu při PO SSM Osečná, kde jsem byla aktivní v dětství. To je důvod, proč jsem se začala zajímat, jak to se skautingem bylo. Já jsem nikdy skautem nebyla, neboť v době mého dětství byl skauting zakázaný. Mohu konstatovat, že aktivity konané v pionýrském oddíle byly téměř identické s aktivitami ve skautském oddíle.

Nové výchovné hnutí zvané skauting vznikl ve světě roku 1907 na základě potřeby vštěpovat morální hodnoty lidem od dětství. Od počátku fungování se snaží vychovávat lidi především k odpovědnosti vůči společnosti, odpovědnosti za rozvoj sebe sama a odpovědnost k bohu, což má za význam pomáhat mladým lidem přesáhnout materiální hodnoty.

Skautskou myšlenku naprosto vystihuje znění skautského desatera:

- „1. Skaut je pravdomluvný.*
- 2. Skaut je věrný a oddaný.*
- 3. Skaut je prospěšný a pomáhá jiným.*
- 4. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta.*
- 5. Skaut je zdvořilý.*
- 6. Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských.*
- 7. Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců.*
- 8. Skaut je veselý a myslí.*
- 9. Skaut je hospodárny.*
- 10. Skaut je čistý v myšlenkách, slovech i skutcích“ (Břicháček 2001, s. 23).*

Český skauting, který započal svoji éru roku 1911, má do dnešní doby díky změnám politických režimů pohnutou historii. Třikrát za tu dobu byl režimem zakázán. Vznikl sice už před sto lety, ale více než polovinu této doby byl potlačen. Kvůli členství v Junáku byli lidé zavíráni, mučeni, popravováni, ponižováni a oddíly se musely ukrývat v ilegality či pod pláštěm jiných organizací. Organizace sice zakázaná byla, ale skautské hnutí se svojí myšlenkou žilo vždy. Lidé dodržující skautské hodnoty

nezastavil v jejich životním stylu ani politický režim zakazující skauting. Oslava 100 let existence skautingu dokazuje, že jde o směr obsahující hodnoty, které nestárnou.

Skauting má v dnešní uspěchané době stále, co dětem nabídnout. Snaží se o smysluplné naplňování volného času dětí, mládeže i dospělých. Skautské výchovné působení na děti v současnosti dává možnost vypořádat se s krizí výchovy v rodinách, kdy rodiče nemají dostatek času věnovat se dětem.

Cílem mé bakalářské práce je připomenout a rekonstruovat oživení skautského hnutí na Československu v letech 1968-1970. Dále provedu srovnání aktivit zařazovaných skautskými vedoucími či rádci do činnosti skautů dnes a v již zmiňovaných letech 1968-1970.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SEZNÁMENÍ SE SKAUTINGEM

Skauting se objevuje ve světě počátkem 20. století. U nás jsou považováni za zakladatele a za nejvýznamnější osobnosti světové skautské historie dva pánové, Robert Baden-Powell a Ernest Thomas Seton. V naší skautské historii je považován za zakladatele Antonín Benjamín Svojsík (Šantora, aj. 2012).

Výchovné hnutí zvané skauting si oblíbilo několik set miliónů lidí na celém světě. Skautská střediska jsou aktivní více než sto let. Toto vše dokládá, že skauting je dobře propracovaným systémem fungujícím v každé době a vhodný pro každého.

1.1 *Thomas Ernest Seton*

Thomas Ernest Seton se o výchovu mládeže zasloužil založením hnutí nazvaného Woodcraft Indians. K této události došlo v roce 1902. Pro správné fungování hnutí dle svých představ určil pravidla hry, která obsahovala zákoník a stanovy, v nichž byly zakódovány odvaha, čest, laskavost, samostatnost. To jsou vlastnosti, které se objevují později i ve skautingu. Ve svém hnutí vyzdvihoval indiány žijící dle vysokých morálních zásadách, které často převyšovaly „bílou“ civilizaci. Učil mladé Američany způsobem Indiánů ctít přírodu a umět se v ní pohybovat, znát zvěř, ptactvo, květiny, rozdělovat oheň bez zápalek, vyznat se v orientaci, umět postavit stan tee-pee a také rozumět indiánským totemům. Pro své indiány a potřeby organizace napsal příručku s názvem *Svitek březové kůry*. U nás tuto knihu přeložil a upravil Miloš Zapletal a vyšla pod názvem *Kniha lesní moudrosti*. Své hnutí šířil na venkově i ve městech. Bohužel nebyl schopen dát woodcraftskému hnutí pružnou organizační strukturu, což je velká škoda, neboť myšlenka indiánských morálních zásad byla dobrou inspirací k výchově dětí a mládeže (Šantora, aj. 2012).

1.2 *Robert Baden-Powell*

Na základě myšlenek lorda Roberta Badena-Powella, který žil v letech 1857-1941, vznikl světový skauting ve Velké Británii v roce 1907. Od té doby bylo jeho hlavní myšlenkou hlásat posílení momentu národnostního, většího splynutí a sblížení s přírodou tak, jak to dělal Seaton a vytvořit svůj systém „scouting“, který by odpovídal mnohem lépe duchu mládeže (Svojsík 1991).

Chtěl mládež tělesně i duševně zdravou. Chtěl silné hochy se silnou vůlí, u nichž rozum i cit fungují stejně dobře. Tato myšlenka byla zpočátku lidem cizí, ale časem se s ní ztotožňovali ve stále rostoucím počtu (Svojsík 1991).

Své myšlenky R. Baden-Powell sepsal do knihy s názvem *Scouting for Boys*. Protože obhajoval vychovávání občanů cestou seberozvíjení, byly v té době jeho myšlenky naprosto originální. Před uvedením knihy na trh, z obavy správného pochopení jeho skautského systému, odjel se svým celoživotním přítelem a dvaceti chlapci ve věku 11-15 let na ostrov Brownsea. Zde měli hoši spolupracovat na programu činností, poslouchat jednoho z nich atd., zkrátka fungovat v malém oddíle ponechání sami sobě. Tato různorodá skupina chlapců Baden-Powella překvapila tím, že bez odměny či trestu plnila své úkoly s kolektivním duchem bez rozkazů a navíc se smyslem pro čest (Nagy 1999).

Dne 9. srpna 1907 skončil tábor na ostrově Brownsea s dokonalým úspěchem a tím začaly skutečné dějiny skautingu (Nagy 1999).

Obrázek 1: Robert Baden-Powell, zakladatel skautského hnutí

Zdroj: ŠANTORA, R. a NOSEK, V., 2012. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta-Junák. S. 16

1.2.1 Směřování ke skautingu

Předpoklad pro předávání svých myšlenek Baden-Powell určitě měl, neboť od dětství vynikal přirozeným talentem činnosti pod širým nebem a svým uměleckým nadáním, hrál se svými sourozenci hry či divadlo, které sám vymýšlel, oběma rukama

maloval, kreslil a psal, hrál na klavír a violu. Nevynikal v tradičních oborech (literatura, matematika, jazyky, přírodní vědy) (Nagy 1999).

Po svých rodičích zdědil jen ty nejlepší vlastnosti směřující k dobrému výchovnému působení na děti a mládež, neboť jeho matka Henrietta Grace Smythová byla výjimečná žena obdařená skvělými vlastnostmi srdce i charakteru, ostrým smyslem pro humor, idealismem, mimořádnou inteligencí, která se snažila vychovávat svou rodinu v duchu viktoriánských tradic a otec Baden-Powell byl uznávaný matematik, fyzik, filosof a teolog, který umět hrát na varhany a malovat (Nagy 1999).

Po ukončení střední školy Baden-Powell byl přijat na důstojnickou vojenskou akademii, po jejímž ukončení navštívil pracovně mnoho zemí. Jako podporučík měl na starost zábavný program. Ve věku 26. let roku 1883 byl povýšen na kapitána. Pilně plnil své povinnosti velitele a ve svém volném čase učil své kolegy výzkumu a průzkumu neboli výzvěd (angl. scouting)¹. Většina jeho povahových vlastností, jako jsou vynalézavost, umění povzbudit, veselost, střídmost ve svých zvycích, zvědavost a touha po životě pod širým nebem, se projevila již během jeho vojenské kariéry. Tímto začala jeho kariéra směřující ke skautingu. V roce 1910 byl uvolněn z vojenské služby, by mohl zahájit činnost skautské organizace. (Nagy 1999).

V době svého působení ve vojenských službách pro své vojáky sám navrhnul zvláštní uniformu: „*khaki košili s rozhalenkou zdobenou motivem podobným lilii – „skautskému znaku“ a široký klobouk s rovnou střechou převzatý od amerických kovbojů s jeho vlastními iniciály B.P.*“ (Nagy 1999, s. 30).

Tyto iniciály znamenaly „Bud’ připraven“ a staly se celoživotním heslem jeho mužů. Z popisu uniformy je patrné, že se uniforma stala základem skautského kroje a heslo „Bud’ připraven“ heslem skautů a skautek na celém světě (Nagy 1999).

1.2.2 Kniha Scouting for Boys

Kniha je jednoduchá a stručná, ačkoli ji Baden-Powell psal velmi dlouho. Dal si v ní za cíl chlapcům nabídnout mnoho činností nejrůznějšího druhu, především činnosti pod širým nebem, jednoduché rady, praktická cvičení, atd. Kniha velmi brzy zaujala veškerou mládež bez rozdílu vzdělání, neboť ji praktickým způsobem nabádala k tomu, jak žít lépe a zdokonalovat sami sebe. Baden-Powell své zkušenosti převedl do pedagogického modelu a předkládal je jednoduchým a praktickým způsobem. Zároveň byly přístupny všem a zvláště veřejnosti (Nagy 1999).

---

¹ Překlad slova scouting do češtiny znamená výzvědná činnost (Nagy 1999).

Kniha se zpočátku v pedagogickém světě, v církvi ani v rodinách s úspěchem nenesla, naopak byla považována za bezvýznamné dílo. Časem si rodiny, církev i školy uvědomili, že jim nechce vzít jejich výchovnou roli, ale že jim chce s výchovou pomoci. Žitím dle skautských myšlenek a skautských zásad se jen a jen chlapci zasloužili o rozšíření vlivu knihy a s tím související i bleskurychlé rozšíření skautingu (Nagy 1999).

Vlastní názor na výchovu skautingem napsal ve svém díle *Scouting for Boys*, který dokládá své myšlenky směřující k novému směru výchovy: „*Výrazem „skautování“ rozumí se práce a vlastnosti zálesáků, objevitelů a hraničářů. Použijeme-li jejich prvků, podáváme hochům systém her a cvičení, který hovoří jejich touze a přirozeným nákladem a má zároveň velký význam výchovný. Zkušenost ukázala, že, kdo používá knihy „Scouting for Boys“, může naučit hochy, skautování, aniž by měl k tomu jakého předchozího vzdělání.*“ (Svojsík 1991, s. 41).

Proč pojmenoval Baden-Powell své hnutí „skauting“, vysvětluje ve své knize. Slovo skaut znamená v přeneseném smyslu hoch, který chce vše zvědět – vševěd, ne ve vojenském smyslu – zvěd, harcovník. Psal: „*Není militaristického ducha ve skautování. Skauting míru shrnuje vlastnosti osadních hraničářů, zejména pokud se týká všestranné obratnosti, energie, spoléhání na sebe sama mnoha jiných vlastností, které činí muže mezi muži. Nemáme v úmyslu dělati z hochů vojáky a učit je krvelačnosti*“ (Svojsík 1991, s. 37).

1.2.3 Od počátku

Která událost byla považovaná za vznik skautského hnutí, bylo dlouho předmětem diskuse. Někteří tvrdili, že tábor na ostrově Brownsea, jiní, že vydání knihy *Scouting for Boys*, Baden-Powell se však tímto detailem nezabýval (Nagy 1999).

Pro přesvědčení správného směřování skautských myšlenek bylo v Británii zorganizováno ještě několik dalších táborů. Ty se setkaly se stejným úspěchem jako na ostrově Brownsea. Potvrzení o tom, že výchovný systém zvaný skauting se stal uznávaným, bylo historické celonárodní setkání skautů v londýnském Křišťálovém paláci roku 1909, kde se sešlo 10 000 chlapců. Ti předvedli své skautské dovednosti, které měly ohlas po celé zemi (Nagy 1999).

Skauting coby „radostná myšlenka hry venku“ byl roku 1910 nejdůležitějším mládežnickým hnutím Spojeného království, neboť součet členů – chlapců a dobrovolných vůdců se vyšplhal na neuvěřitelných 107 986 (Nagy 1999).

Dne 4. ledna 1912 byl britský skauting jako organizace vymezen právně a dostal status právnické osoby. Jeho hlavním cílem bylo „*vedení chlapců všech společenských vrstev podle zásad kázně, věrnosti a uvědomělého občana*“ (Nagy 1999, s. 41).

Baden-Powell svůj způsob výchovy zpočátku zaměřil pouze na chlapce ve věku 11-15 let. Později se věkové kategorie upravovaly. V roce 1914 byl pro chlapce ve věku 8-11 let navržený plán činnosti, který se záhy uskutečnil. Družina se nazývala Vlčata. Družiny mládeže ve věku od 16 let se nazývaly Rovers (Nagy 1999).

I když původně toto hnutí nebylo určeno pro dívky, brzy na základě velkého zájmu dívek vznikla pod vedením Robertovy sestry Agnes Baden-Powellové obdobná instituce pro výchovu dívek sdružující skautky, nazvaná „Girl Scouts“ (Nagy 1999).

Sílu hnutí představovali především svou zaujatostí a nadšením chlapci, které přitahoval skautský způsob života naprosto odlišný od života doma, ve škole či církvi. Skauting nasadil vysoké tempo svého rozvoje, ale bylo třeba udělat ještě mnoho práce, než se stal největším dobrovolným hnutím mládeže. Časem si myšlenky Badena Powella zamilovala celá veřejnost, mladí i starší lidé (Nagy 1999).

Skautská myšlenka se rozšířila do mnoha zemí, což dokládá uspořádání prvního mezinárodního skautského tábora v Birminghamu nazývaného „Skautské rallye“. Stalo se tak v létě roku 1913. Byl to další milník skautských dějin, neboť se ho účastnilo více než 30 000 skautů z mnoha zemí světa (Nagy 1999).

Počet skautů ve Velké Británii neustále rostl. Roku 1920 bylo 232 758 vlčat, skautů, roverů a skautských vůdců. Baden-Powell usoudil, že právě nastala doba pro uskutečnění prvního mezinárodního setkání zvaného Jamboree, což znamenalo hlučné radovánky, hýření či veselí. Takto Baden-Powell popsal své záměry: „*Měl bych vysvětlit, že slovo „mezinárodní“ se do záhlaví Jamboree dostalo proto, abychom ukázali, že na něm rádi uvítáme skauty ze všech částí světa, pokud se ho budou moci zúčastnit....*“ (Nagy 1999, s. 56).

Na první Jamboree do Londýna přijelo 8 000 skautů z 34 zemí. Po obrovsky úspěšném Jamboree roku 1920 byl Baden-Powell uznán oficiálně světovým skautským náčelníkem. Dále byla založena „Liga mládeže všech národů“. Toho roku na světě bylo 1 019 205 skautů (Nagy 1999).

V roce 1929, kdy dosáhlo „Jamboree plnoletosti“ – fungování skautingu 21 let, na světě bylo 1 871 316 skautů. Skauting v té době dospěl, byl hnutím zdravým a silným (Nagy 1999).

Dva měsíce před vypuknutím 2. světové války červnové sčítání odhalilo úžasný součet 3 305 149 skautů ze 47 zemí světa. Koncem roku 1940 byl skauting v mnoha zemích včetně Protektorátu Čechy a Morava, zakázán. V létě 1947 proběhlo po Světovém Jamboree nazývaném „Jamboree míru“ první poválečné sčítání. Počet členů vzrostl na 4 066 477 ve 43 zemích. Téhož roku byl nejen v Československu, ale i v Maďarsku a Jugoslávii skauting zakázán. I přesto neobvykle rychlým tempem stoupal počet členů – 3 306 000 v roce 1948, 5 160 147 v roce 1950, 6 360 762 v roce 1954, 8 371 285 v roce 1958 (Nagy 1999).

Během vzpoury mládeže roku 1968, která byla provázena demonstracemi a otřásla většinou mládežnických hnutí, skauting obstál se ctí, neboť počet členů vzrostl během dvou let o 14,5 %, což byl největší pokrok v historii skautingu (Nagy 1999).

Jasným důkazem kladného působení skautingu na populaci celého světa je číslo 300 milionů, což je počet osob, které skautingem prošli od roku 1907 (Nagy 1999).

Udělení následujících ocenění dále dokazuje, že skauting je velikým přínosem pro společnost. Roku 1981 – UNESCO udělilo svou první cenu za výchovu a mír nazvanou Prize for Peace Education, v roce 1982 – Schmidheinyho cena svobody nazvaná Schmidheiny Prize for Freedom, v roce 1984 – cena za světové porozumění Rotary Award for World Understanding od Rotary International (Nagy 1999).

1.3 Základní myšlenky a cíle skautingu

Skauting je především o výchově. Výchova je definována jako *„proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji. Z moderního hlediska je výchova především procesem záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňující optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulující jeho snah stát se autentickou a vnitřně integrovanou a socializovanou osobností“* (Průcha, aj. 2008, s. 277-278).

Předmětem výchovného působení skautingu je dítě. *„Dítě je lidský jedinec v životní fázi od narození do adolescence“* (Průcha, aj. 2008, s. 46).

Skauting se snaží o výchovu dětí v jejich volném čase. Volný čas je popisován jako: *„čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů“* (Průcha, aj. 2008, s. 274).

„Volný čas je možné chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění“ (Pávková, aj. 1999, s. 15).

Víme, že vychovávat je jeden z nejtěžších úkolů lidí, neboť jde o tvořivou činnost, do které se promítá celá naše osobnost, naše schopnosti, dovednosti i poznání. Takzvanou „vševýchovou“ se zabýval už J. A. Komenský ve svém díle zvaném *Pampaedie*, kde zdůrazňoval učit se všemu, všestranně a všichni. Na tento úkol navazuje právě skauting svým cílem, což je výchova člověka po všech stránkách vyzrálého, vzdělaného, tvořivého, schopného spolupráce s jinými lidmi, dobře zakotveného v malých i velkých skupinách, zformovaného v kulturní bytost. Ztotožňují se s názorem pana Břicháčka, který uvádí, že v dnešní době je velikým problémem rozbití mravních hodnot v celé společnosti, kdy dětem chybí kladné vzory. V televizi děti mohou vidět často násilí, krutost a beznaděj. Dalším problémem jsou objevující se oslabené rodiny – mnozí rodiče ani vychovávat nedovedou, jiní nemohou a mnohdy ani nechtějí. Důkazem toho je mimo jiné zhoršení zdravotního stavu dětí a jejich odolnosti vůči zátěžím. Je třeba dětem vrátit ideály, které mohou najít ve skautském slibu i zákonu (Břicháček 1991).

Více než před sto lety už na tento problém poukazoval Svojsík svým voláním po návratu k přírodě a upevňování zdraví v knize *Základy junáctví* takto: *„Život náš pohybuje se z jedné místnosti uzavřené do druhé a máme-li kus jíti, sedneme si zpravidla do tramvaje a končíme svůj denní shon v začouzené kavárně nebo někde v těsné hospůdce. Ale vypadá ta dnešní generace dle toho. Příroda je nejen milující, ale i přísná matka. A ti naši bledí hoši a anemické princezny jsou plodem toho protipřírodního života“* (Šantora, aj. 1991, s. 102)

Z principů obsažených ve slibu, zákonu, heslu a požadavku dobrého skutku můžeme odvodit základní myšlenkový systém skautské výchovy (Břicháček 1991).

Jedním z hlavních hesel ve skautingu je „Návrat k přírodě“.

Připomeňme si, že „Návrat k přírodě“ se stal jedním z hlavních hesel již v 19. století, kdy se začaly objevovat venkovské výchovné ústavy pro děti a mládež v Německu. Rozdíl mezi venkovskými výchovnými ústavami a skautingem byl veliký, neboť skauting se od počátku zaměřoval na všechny sociální vrstvy oproti venkovským výchovným ústavům, které byly určeny pro děti bohatých rodičů (Kasper 2008).

Z předchozích kapitol je jasné, že nutnost pobytu dětí v přírodě náš zakladatel skautingu A. B. Svojsík prosazoval a takto k němu lákal všechny děti: *„V přírodě,*

v táboře, na cestách okřejete a poučíte se. Zdravé tělo, zdravé zkušenosti, zdravé názory životní a účelně konaná práce, které hravě v přírodě zvykáte, činí člověka platným členem lidské společnosti.“ (Svojsík 1991, s. 236).

Baden-Powell psal o starém kanadském zvědovi Billu Hamiltonovi, který mu povídal, jak život v přírodě je pro člověka přínosný: *„Vezměte si člověka, který vyrostl uprostřed zázraků přírody. Žije v pravdě, nezávislosti a spoléhá se jenom sám na sebe. Je velkorysý a věrný přátelům i své zemi“* (Baden-Powell of Gilwell 1993, s. 78).

Mnoha způsoby se dá skauting definovat. V knize *Poselství skautské výchovy* vyjadřuje pan Břicháček, co je cílem skautské výchovy: *„Cílem skautské výchovy je člověk po všech stránkách vyzrálý, vzdělaný, tvořivý, schopný spolupráce s jinými lidmi, dobře zakotvený v řadě malých i velkých skupin, zformovaný v kulturní bytost“* (Břicháček 1991, s. 7).

Robert Baden-Powell si uvědomoval nutnost stanovení základních principů skautingu, a tak je stanovil následovně:

- Povinnost vůči sobě samému – každý člověk má odpovědnost za svůj osobní rozvoj, tzn. dbát na péči o tělo i duši, vzdělávat se, rozvíjet své schopnosti a umět se vyhnout různým nebezpečím.
- Povinnosti k druhým – znamená odpovědnost člověka ke společnosti, snahu být ostatním příkladem, být prospěšný ve svém okolí a sloužit těm, kteří potřebují pomoc. Činnost každého skautského oddílu je směřována k úctě ke všem lidem a nesmí poškozovat přírodu a životní prostředí.
- Povinnost k Bohu – znamená oddanost duchovním principům, povinnost hledat v životě vyšší hodnoty, nejen materiální, a být věrný svému vlastnímu přesvědčení. O dobře naplněný život a ne jen o péči o sebe sama a o své okolí jde skautkám a skautům. Celé výchovné skautské hnutí je směřováno na pomoc dětem a mladým lidem při hledání cest do života (Břicháček, aj. 1998).

V knize *Skautskou stezkou* Břicháček píše, že skauting je: *„způsob, jak poznáš, co v tobě doopravdy je; příležitost ukázat, co dovedeš; společný jazyk chlapců a děvčat z více než 150 zemí světa; přátelství, zábava, sport, odpočinek, poznání, ale i dřina a překonání sebe sama, nezištná pomoc druhým; příprava na celý budoucí život“* (Břicháček, aj. 2001, s. 9).

Skauting je bezesporu jedinečný svými cíli. Je určen mladým lidem bez ohledu na třídu, rasu nebo vyznání, aby jim pomohl se dál rozvíjet. Nagy uvádí v knize 250

milionů skautů, že Baden-Powell napsal ve své knize Aids to Scoutmastership o cílech skautingu: „To je nejdůležitější cíl skautingu – vzdělání. Neříkám školit, ale vzdělávat, což znamená pomáhat chlapci, aby se sám učil všechny věci, které rozvíjejí jeho charakter, pokud si to sám přeje“ (Nagy 1999, s. 123).

Specifikací skautingu je jeho rozmanitost, která je určená pro všechny. O tom píše Svojsík: *„Skautování shrnuje výhody a přednosti všech způsobů činné a tělesné výchovy a přimyká se co nejlépe k zvláštnostem, aneb lépe řečeno, ke specifickým vlastnostem psychického, mravního a sociálního života chlapectví“ (Svojsík 1991, s. 54).*

Dalším poselstvím skautské výchovy je výchova k altruismu, což je jednání, které není motivováno snahou o zisk, prospěch nebo odměnu, ale je zaměřeno ve prospěch druhého. Nejúčinnějším výchovným prostředkem je jít příkladem a být empatický – všimnout si a pochopit, že někdo potřebuje pomoc, umět o pomoc požádat, vždy zvolit vhodné prostředky pomoci, překonávat jakési „skupinové sobectví“² (Břicháček 1991, s. 81-84).

Je zřejmé, že principy skautingu vytvářejí základ světového bratrství a sesterství, pozitivních činů. Mezi velice pozitivní činy patří splnění dobrého skutku každý den, který je popsán následovně: *„Dítěti, které se naučí pomáhat druhým bez nároku na odměnu a pouze s vědomím řádně splněné povinnosti, se později stanou pozitivní činy samozřejmostí každodenního života“ (Břicháček 1991, s. 17-18).*

Účelně a vtipně volené hry jsou jakýmsi zvláště voleným pedagogickým nástrojem, který skauting využívá k poučení a k pěstování kladných vlastností (Šimánek 1946).

Naprosto se ztotožňuji s názorem Václava Břicháčka, který tvrdí, že nejdůležitějším, avšak nejobtížnějším úkolem skautské výchovy je: *„Úsilí o mravní obrodu nejen dětí, ale i národa, rozvíjení duchovních hodnot v životě dětí i dospělých, šíření přátelství, vytváření kladných mezilidských vztahů a upevňování vzájemné sociální opory mezi sebou navzájem (Břicháček 1991, s. 85-86).*

Sestavování družin, dobrovolná kázeň, spolupráce a pozitivní vztah k přírodě představují formu výchovy, jež je neoddělitelnou myšlenkou skautingu (Břicháček, 1991, str. 17-18).

---

² „Skupinové sobectví je ochota navzájem si pomáhat ve skupině, ale jinde se tato ochota vytrácí“ (Břicháček 1991, s. 83).

Skautská výchova bere na vědomí etapy morálního vývoje. U vlčat a skautů je jich šest, a podle toho sestavují program³ (Břicháček 1991).

Se změnou společenských podmínek v novém tisíciletí, se Junák vypořádal přijetím dokumentu *Charta českého skautingu*, který umožnil změny ve výchovném programu. Ten pod názvem Nový výchovný program⁴ obsahuje velmi rozsáhlé změny, které se neuskutečnily za uplynulých téměř sto let (Šantora, aj. 2012, s. 224).

1.4 Organizace a struktura

Skauting se vyznačuje svojí organizací a strukturou. Význačně působí na výchovu dětí již od mladšího školního věku.

Nejmenším článkem je skautská družina⁵ v čele s rádcem či rádkyní. Družinu tvoří 6-10 junáků mající svůj pokřik, kterým např. zahajují schůzky a výpravy. Družina je pedagogicky významná tím, že v ní dochází ke vzájemné výchově a vytváření přátelských styků mezi skauty. Dávnou tradici volit pro družiny názvy zvířat, ptáků a rostlin skauti a skautky stále dodržují. Zvíře, rostlina či pták zvolené jako název družiny bývá často vyobrazován v kronice, osobním deníku, totemu či družinové vlajce. Dvě a více družin tvoří oddíl pod vedením vůdce a jeho zástupce. Oddíly se označují odznaky. Ty mají podobu drobné plastiky a nosí se na klopě. Tři a více oddílů z jednoho města se sdružují do středisek. Okresní rada Junáka sdružující střediska na určitém území, je vyšší organizačním stupněm. Ústřední rada Junáka v čele se starostou či starostkou zastupuje celé hnutí Junák v jednání se státními institucemi a s veřejností (Břicháček 2001).

---

³ Zjednodušeně si připomeneme, že kolem 6. až 8. roku se děti orientují na poslušnost, kolem 9. až 10. roku prosazují vlastní potřeby a zájmy, kolem 11. roku nastává fáze „hodného chlapce“ a „vzorné dívky“, kolem 12. až 13. roku se již orientují na řád a zákon, dále jednají pod vlivem ideálů. V roverském věku 15 až 21 let se začínají rozhodovat podle vlastní úvahy a vlastního svědomí (Břicháček 1991).

⁴ Nový výchovný program se zaměřuje především na změny stezek pro vlčata, světlušky, skautky a skauty, neboť stezky jsou hlavním výchovným nástrojem (Šantora, aj. 2012).

⁵ „*Pestrá, zajímavá, dobře promyšlená a organizovaná činnost družin je prospěšná celému oddílu, zvyšuje jeho úroveň. Když družiny pracují špatně, oslabuje to i oddíl*“ (Zapletal 2002, s. 9).

V dnešní době se děti už ve věku 4-7 let mohou připravovat na vstup do oddílu vlčat či světlušek. Věk 8-12 let je ideální pro vstup do oddílu vlčat, nazývaném smečka vlčat, nebo do oddílu světlušek, nazývaném roj světlušek⁶ (Břicháček 2001).

Jaké by mělo být vlče výstižně popisuje pan Šváb v knize *Vlče: „Vřelé srdce, bystrý rozum a hbité ruce, toť jsou tři dobří průvodci Vlčete na jeho cestě k dobru“* (Šváb 1923, s. 79).

Ve smečce vlčat jsou děti ještě v jakési mateřské školce džungle, která je připravuje na život ve skautu, kde budou muset samostatně myslet a stát na vlastních nohou (Baden-Powel 1993).

Věk mladších skautů a skautek je 11-12 let, starším skautům a skautkám je 13-15 let. Hlavní náplní jejich družinového programu jsou rozmanité hry a skautská praxe rozvíjející potřebné znalosti a dovednosti, které jsou přípravou na vstup do světa práce (Baden-Powel 1993).

Roveři (chlapci) a rangers (děvčata) jsou názvy pro mládež ve věku 16-19 let – mladší roveři a rangers, 20 – 24 let – starší roveři a rangers. Roveři představují dospívající kategorii Junáka. Děvčatům v roverském věku se říká roverky nebo rangers. Jejich oddíly se nazývají kmeny. Roveři a rangers jsou (měli by být) často aktivní i ve skautských oddílech nebo u vlčat či světlušek, kde se podílejí na vedení a pomáhají vůdci (Břicháček 2001).

Dospělí aktivní skauti ve vedení oddílů, rojů, smeček, případně mající i jinou funkci, se nazývají činovníci. Pokud přestanou být aktivní, stanou se tzv. old skauty (Břicháček 2001).

Postupem let se sladily skautské věkové kategorie se školským systémem. Světlušky a vlčata jsou žáky na prvním stupni, skauti a skautky jsou žáky na druhém stupni, roveři a rangers jsou po nástupu na střední školu (Šantora, aj. 2012).

1.5 Junácká symbolika – symboly, znaky a odznaky

Součástí skautingu jsou symboly, znaky a odznaky⁷ mající pro skauting veliký význam, a každý z nich něco znamená. Dávají skautingu osobitost a jsou jeho nedílnou součástí. Skrz ně dochází k výchově.

---

⁶ Staří skuti jsou „staří vlci“, a tak se jejich malým kamarádům říká vlčata (Baden-Powel 1993).

1.5.1 Znak

Základním tvarem odznaku skautů celého světa je květ lilie. Je prastarým znamením vyznačujícím střelku busoly. B. P. převzal květ lilie pro své hnutí pro znázornění správné cesty k úspěšnému životu každého skauta. Prostřední ze tří listů má pro skauty veliký význam – vyjadřuje přímý směr skauta bez bojácnosti plnit všechny úkoly. Tři listy lilie také znamenají tři body skautského slibu a tři věkové kategorie skautského hnutí: vlče, skaut, rover. Čeští skauti mají lilii uprostřed doplněnou chodským znakem, bílým štítkem, s černou psí hlavou, jak je uvedeno na obrázku č. 4. Znak se psí hlavou vzniknul koncem předminulého století jako ilustrace k románu Aloise Jiráska *Psohlavci*. Autorem ilustrace je Mikoláš Aleš (Čáka 1990).

Obrázek 2: Slibový odznak českých skautů a skautek

Zdroj: BŘICHÁČEK, V., et. al. *Skautskou stezkou: základní příručka pro skauty a skautky*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, TDC, 1998. S. 29,32.

Na mezinárodním znaku skautu, obrázek č. 5, je vyobrazena samozřejmě lilie, která je otočená lanem svázaným ambulantním uzlem. Lano vyjadřuje myšlenku

---

⁷ Symbol je slovo řeckého původu, vyjadřuje obrazec, vykreslující určitý odtahitý pojem či podobenství. Například kruh značí věčnost, sova moudrost atd. Znak je záležitostí ryze konkrétní. Historicky měl funkci vojenskou – umístění znaku na štítě. Časem se stal pouze vyobrazením vyjadřující právní postavení svého držitele ve společnosti. Např. každé řemeslo – stav mělo svůj znak, domy se takto poznačovaly před zavedením číslování. Praktické užívání znaků přetrvalo až do moderní doby. Skauti uplatňují znaky na oddílových a střediskových vlajkách. Odznak je znamení, které na rozdíl od znaku není umístěné na heraldickém štítě. Odznaky se používají ve skautingu k označení oddílů a středisek. Čím je znak jednodušší, tím je lepší (Čáka 1970).

spojení všech skautů světa. Na lilii jsou dvě pěticípé hvězdy, které dohromady znázorňují deset bodů skautského zákona (Břicháček, aj. 1998).

Obrázek 3: Znak mezinárodních organizací skautů a skautek

Zdroj: BŘICHÁČEK, V., et. al. *Skautskou stezkou: základní příručka pro skauty a skautky*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, TDC, 1998. S. 29,32.

Znakem skautek na celém světě je jetelový trojlístek. „*Tři lístky trojlístku jsou obdobně jako listy lilie třemi body skautského slibu. Podobná je i kompasová střelka – ukazatel správného směru – umístěná uprostřed „jetelíčku“. Pěticípé hvězdičky na stranách trojlístku značí skautské desatero*“ (Čáka 1990, s. 46).

Hlavu vlčeka mají ve znaku Vlčata. Ideovým podkladem vlčat je dílo Rudyarda Kiplinga s názvem *Kniha džunglí*, ve které se opuštěného dítěte Mawgliho ujme smečka vlků v čele se zkušeným a moudrým Akelou. Ten ho učí znát dokonale les, jeho obyvatele, být nebojácný, houževnatý, poctivý a statečný. Právě jako Mawgli chtějí být i malí chlapci – vlčata (Čáka 1990).

1.5.2 Skautský pozdrav

Zvláštní způsob pozdravu mají skauti na celém světě. Pravou ruku zvednou k rameni a obrátí dlaní vpřed. Palcem překrývají malíček (palec tiskne malíček do dlaně), což vyjadřuje zásadu, že silnější chrání slabšího. Tři prostřední vztyčené prsty pravé ruky připomínají tři body slibu. Kruh vzniklý spojením palce a malíčku symbolizuje přátelství skautů a skautek celého světa. Nezvyklé je podávání levé ruky při setkání (Břicháček 1998).

1.5.3 Skautský кроj

Skautský кроj, obrázky č. 6 a 7, se skládá ze světle zeleno-běžové košile, hnědých kalhot či sukně, trojčipého skautského šátku s turbánkem a funkční šňůry s píšťalkou.⁸ Ke skautskému kroji také náleží kožený opasek s kruhovou přezkou, v jejímž středu je vyobrazena skautská lilie, v horní části je nápis „Junák“, ve spodní části přezky potom skautské heslo „Buď připraven!“ Na kroji skautek je lilie, která je podložena trojlístkem vystřiženým z modrého filce (Břicháček 1998).

V listopadu 2000 v Liberci a v Praze byly předvedeny nové kroje, ve kterých členové Junáku chodí dodnes (Šantora, aj. 2012).

Obrázek 4: Skautské kroje světlušek a vlčat vlevo, kroje skautek a skautů vpravo

Zdroj: BŘICHÁČEK, V., et. al. *Skautskou stezkou: základní příručka pro skauty a skautky*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, TDC, 1998. S. 29,32.

⁸ Košile: písková – skauti, modrá – vodáci. Funkční šňůrka: žlutá – světlušky a vlčata, zelená – skauti, červená – roveři a rangers, bílá – činovníci, tmavě modrá – oldskauti. Pokrývka hlavy: žlutá – světlušky a vlčata, hnědá – skauti, světle modrá – vodní skauti, šedá – absolventi Lesní školy (Břicháček 2001).

Obrázek 5: Popis náležitostí skautského kroje

Zdroj: BŘICHÁČEK, V., et. al. *Skautskou stezkou: základní příručka pro skauty a skautky*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, TDC, 1998. S. 29,32.

1.5.4 Zkoušky

Skautem se dítě nestane hned po příchodu do oddílu. Pro prověření vědomostí, dovedností a především zájmu o činnost ve skautském oddíle se stále používá nováčkovská zkouška⁹, pro jejíž plnění je nutné odevzdání podepsané přihlášky od rodičů do oddílu. Zkoušku první stupeň zdatnosti¹⁰ mohou skauti plnit po složení skautského slibu. Druhý stupeň zdatnosti¹¹ je možné plnit po složení zkoušky 1. stupně zdatnosti. Věřící splňují zkoušku zvanou Liliový kříž. Odborky¹² jsou doplňkovými

⁹ Nováčkovská zkouška se skládá z okruhů: Idea, Sebevýchova a služba, Občanství, Kultura, Dovednosti, Skautské znalosti, Zdraví, Sport, Vodácké doplňky (Břicháček, aj. 2001).

¹⁰ 1. stupeň zdatnosti se skládá ze stejných okruhů jako nováčkovská zkouška doplněná o okruh Příroda a ekologie. (Břicháček, aj. 2001)

¹¹ 2. stupeň zdatnosti se skládá ze stejných okruhů jako 1. stupeň zdatnosti (Břicháček, aj. 2001).

¹² Odborky jsou zkoušky dokazující, že je skaut odborník v určitém oboru (muzikant, sportovec, umělec, táborník, ekolog, kutil atd.), odborky se vyznačují malými kulatými nášivkami na pravém rukávu kroje (Břicháček, aj. 2001).

zkouškami, které se získávají zvládnutím jednotlivých oblastí skautského programu. Na letních táborech za sledování všech přítomných členů oddílu se skládá zkouška zvaná Tři orlí pera¹³ (Břicháček, aj. 2001).

1.5.5 Totemy

Totem (vztyčený a řezbářsky ozdobený kmen) může vyjadřovat etiku skautingu, myšlenkový směr oddílem vyznávaný, může vyprávět o svých tvůrcích. Totem oddílový doplňují symboly (odznaky) družin. Čtením odzdoila nahoru se můžeme dozvědět o myšlenkovém obsahu totemu, čili legendě. Hornímu zakončení totemuse říká hlavice a právě ta je nejčestnější částí (Čáka 1970).

1.5.6 Skautské svátky

Vzpomínkový den či Den sesterství je významným dnem pro skautky, neboť to je mezinárodní svátek přátelství. Slaví ho skautky i skauti celého světa 22. února. V tento den se narodil roku 1857 zakladatel světového skautského hnutí Robert Baden-Powell a roku 1889 jeho žena Olave, světová náčelnice skautek.

Pro skauty ve všech světadílech je významným dnem 24. duben, neboť v tento den slaví páni jménem Jiří svátek a sv. Jiří je jejich patronem. Podle prastaré báje byl Jiří velice statečný rytíř (Břicháček, aj. 2001).

1.5.7 Jamboree

Jamboree je pojmenování pro největší mezinárodní skautské setkání. V překladu znamená setkání, veselou slavnost. Každé čtyři roky se pořádá v nějaké předem určené zemi. Jamboree přispívají ke vzájemnému poznávání, neboť skauti při něm společně táboří, poznávají hostitelskou zemi, předvádějí své národní zvyky, hry, vyměňují si upomínkové předměty atd. (Břicháček, aj. 2001).

---

¹³ Zkouška Tři orlí pera se skládala ze třech úkolů trvajících tři dny – prvních 24 hodin musí dotyčný mlčet, druhých 24 hodin musí pozorovat tábor z povzdálí tak, aby nebyl viděn a zároveň si psát o pohybu v táboře, třetích 24 hodin nesmí v táboře nic jíst, může pouze lesní plody (Břicháček, aj. 2001).

1.5.8 Skautské desatero

Základní myšlenkou skautingu je níže uvedené skautské desatero, jímž by se měl každodenně řídit každý člen skautského hnutí. Naučit se jej nazpaměť je jistě pro každého jednoduché, ale dodržovat ho je určitě velmi těžkým úkolem.

- „1. *Skaut je pravdomluvný.*
2. *Skaut je věrný a oddaný.*
3. *Skaut je prospěšný a pomáhá jiným.*
4. *Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta.*
5. *Skaut je zdvořilý.*
6. *Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských.*
7. *Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců.*
8. *Skaut je veselý a myslí.*
9. *Skaut je hospodárny.*
10. *Skaut je čistý v myšlenkách, slovech i skutcích“* (Břicháček, aj. 2001, s. 23).

1.5.9 Slib skautů a skautek

Složení slibu je považováno za nejvýznamnější okamžik skautského života. Člen oddílu se jeho složením stává skautem, bere na sebe závazek žít podle skautských ideálů, vydává se na cestu, kterou charakterizují tři skautské principy.

Skautský slib by měl být skládán teprve poté, kdy si daná osoba již plně uvědomuje, co slibuje. Vůdce oddílu rozhoduje o připravenosti a poté sám slib uděluje.

Znění slibu: „*Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:*

- *sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době,*
- *plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské,*
- *duší i tělem být připraven pomáhat vlasti a bližním.*

Věřící skauti ukončují složení slibu:

- *K tomu mi pomáhej Bůh“* (Břicháček, aj. 2001, s. 22).

1.5.10 Hesla

Heslo světlušek: „Pamatuj“.

Skautské heslo: „Buď připraven!“ - tak zní na celém světě heslo všech skautů a skautek, kteří mají být připraveni na cokoliv, v každé chvíli, za všech okolností a tím se stát lepšími lidmi.

Roverské heslo: „Sloužím“ – znamená sloužit sobě (vzdělávat se...), sloužit ostatním (pomáhat, kde je to potřeba), sloužit vyššímu principu (dodržovat skautský zákon, heslo...) (Břicháček, aj. 2001).

Denní příkaz: „Vykonej každý den alespoň jeden dobrý skutek!“ (Vlče, skaut, rover Baden-Powel, 1993, s. 71).

1.5.11 Denní příkaz

Alespoň jeden dobrý skutek denně!¹⁴ Je to bezesporu výchovný požadavek, který platí pro každého skauta po celý jeho život. Věřím, že pro skauty plnit denní příkaz se stane součástí běžného života a bude ho předávat z generace na generaci (Břicháček, 2001).

---

¹⁴ „Dobrý skutek je čin, který uděláš pro někoho druhého, zpravidla neznámého. Uděláš ho klidně, samozřejmě, bez požádání a pochopitelně bez nároku na odměnu či zaplacení. Snaha vykonat takový čin alespoň jednou denně je společná skautům na celé zeměkouli, ať mluvíme jakýmkoliv jazykem, jsme jakéhokoliv náboženství, věku, barvy pleti či ať chodíme do kterékoliv školy“ (Břicháček 2001, s. 26).

2 SKAUTING V ČESKÝCH ZEMÍCH

Celou historii skautingu jsem našla především v knize *Skautské století*. Kniha vyšla v roce 2012 ke stému výročí vzniku skautingu v českých zemích.

Založení skautingu u nás se inspirovalo anglickým skautingem v čele s Robertem Badenem-Powellem a jeho dílem *Scouting for Boys*, dále organizací pro mládež Woodcraft Indians amerického malíře a spisovatele E. T. Setona a jeho dílem *Svítek březové kůry*. Přinést skauting do českých zemí, které byly tehdy součástí Rakousko-Uherska, v roce 1911 se rozhodl Antonín Benjamín Svojsík, který je považován za zakladatele skautingu u nás. Uvědomoval si neduhy společnosti (pobyt v přírodě nikdo neznal, volnočasový program téměř neexistoval) a věřil, že skauting bude lékem a přispěje k obrodě společnosti (Šantora, aj. 2012).

Připomínám, že výchovu mládeže na počátku 20. století měly v rukou hlavně rodina a škola. Částečně se podílela i církev, která upřednostňovala sféru duchovní, nikoli rozvoj fyzický. Tělocvičné spolky, které se mohly podílet na výchově mládeže, existovaly, ale byly určené spíše dospělým (Šantora, aj. 2012).

Počátek skautingu v Čechách se datuje oficiálně k 15. červnu 1914. Tento den se konala ustavující valná hromada spolku Junák – český skaut v sále Umělecké besedy v Jungmannově ulici v Praze. Tímto dnem se junácký odbor osamostatnil a vznikla oficiální organizace s vlastními stanovami (Šantora, aj. 2012).

Vrátím se o dva roky zpět, neboť činnosti některých organizací vycházely z díla E. T. Setona a rozvíjely se v duchu woodcraftu. Právě toto hnutí učarovalo svým návratem k přírodě Miloše Seiferta, který v roce 1912 založil spolek Děti Živěny (Šantora, aj. 2012).

Ve stejném roce probíhaly první pokusy o založení vodního skautingu, po setkání se švédskými vodními skauty. Iniciátorem vzniku vodních skautů byl Josef Rösler Ořovský. Když v červnu 1919 vznikl Svaz junáků – skautů RČS, vodní skauti už byli jeho součástí (Šantora, aj. 2012).

Dle anglického vzoru hnutí skauting u nás zpočátku sdružovalo pouze chlapce. Dívčí skauting se vyvíjel podobně jako v Anglii. Spisovatelka Popelka Biliánová, která pochopila a dobře znala skautskou myšlenku, se jako první v roce 1914 pokusila o zavedení skautské myšlenky také mezi dívkami (Šantora, aj. 2012).

Pro rozšiřování a celkové vnímání skautingu začal vycházet od 15. ledna 1915 skautský časopis Junák, který přinášel metodické články i zprávy z oddílů. Od prosince

1919 pak vycházel časopis Vůdce. Oba časopisy nás od té doby provázejí dodnes, byť s různými úpravami názvu nebo periodicitou vycházení. Víme, že ve skautingu jde především o výchovu, které je potřeba dát určitá pravidla. Skautingu dal komplexní řád, který se stal jeho páteří, Svojsík v roce 1921 vydáním příručky nazvané *Organizace*. Příručka ukotvila většinu předpisů a norem doprovázející skauting do dnešní doby – věkové kategorie, slib, zákon, odborky, stupně zdatnosti, atd (Šantora, aj. 2012).

Zájem dětí mladších jedenácti let o vstoupení do Junáka stále rostl, a tak v listopadu 1920 byla u nás oficiálně schválená věková kategorie vlčet pro chlapce (v Anglii to bylo o šest let dříve). O rok později se objevily první světlušky – děvčata (Šantora, aj. 2012).

Na dobu poválečnou a s ní spojené porušování prvního bodu skautského ideového desatera vzpomíná Rudolf Plajner přezdívaný Táta, který vstoupil do skautské družiny v roce 1916 a v roce 1939 se stal náčelníkem Junáka: „*Ukázalo se, že pravdomluvnost vůči okupantům a nepřátelům lidu by byla zradou na národu. Také mlčenlivost při výsleších by si gestapáci mohli vykládat jako tichý souhlas s kladenou otázkou. Nesouhlasit však nelze mlčením a proto bylo třeba často mluvit nepravdu, lhát. Přestali jsme tím být skauty?*“ (Šantora, aj. 2012, s. 27).

Svaz junáků-skautů a skautek RČS ukončil svou činnost v roce 1938 a začala příprava ke sjednocení československého skautingu v nový spolek zvaný Junák – ústředí junácké výchovy, který byl založen 22. ledna 1939 (Šantora, aj. 2012).

Vyhlášení protektorátu znamenalo postupný zákaz většiny českých spolků. Protože byl Junák postupně považován za nepřátelskou skupinu, dne 28. října 1940 vydal říšský protektor v Čechách a na Moravě K. H. Frank nařízení o jeho rozpuštění. Tímto skončila první svobodná éra trvající nepřetržitě téměř třicet let. V té době se skauti a skautky, stejně jako občané republiky, zapojili do odbojové činnosti a začali aktivně bojovat proti nenáviděným fašistickým okupantům za obnovení veřejného propagování a možnost žít dle skautských zásad. Za svoji odbojovou činnost mnoho z nich v boji zemřelo, bylo vězněno nebo popraveno. Nejméně 600 československých skautů a skautek zaplatilo cenou nejvyšší, svým životem. Tuto část historie připomíná

na beskydském hřebeni Ivančena pod Lysou horou kamenná mohyla¹⁵, která vznikla roku 1946 na památku zastřelených skautů.

Obrázek 6: Mohyla na Ivančeně v roce 2008

Zdroj: ŠANTORA, R. a NOSEK, V., 2012. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta-Junák, S. 16.

První obnovení skautského hnutí proběhlo v roce 1945. Na dvě stě tisíc zájemců, což bylo třikrát více než v roce 1938, se přihlásilo v průběhu několika měsíců ke skautskému hnutí. V roce 1945 opět začal vycházet časopis Junák a mnoho metodických příruček. Rok 1946 byl pojmenován jako Svojsíkův rok, neboť před 70. lety se narodil A. B. Svojsík (Šantora, aj. 2012).

Komunisté v té době natolik usilovali o ovládnutí mladé generace, že vše vyústilo 26. srpna 1945 v oficiální založení jednotného, výlučně levicového Svazu české mládeže, kterému byl vzorem sovětský Komsomol. Do Svazu české mládeže musely vstoupit všechny spolky vychovávající mládež věkově nad 15 let. Aby byla zdůrazněna

---

¹⁵ Kamenná mohyla na Ivančeně je „památník vršený desítky let z větších či menších šutýrků, které nahoru vytahalo několik generací nadšenců. Památník se proslavil zejména díky každoročním skautským srazům“ (Šantora, aj. 2012, s. 130).

prestiž nově vzniklé organizace, byla kritizována skautská ideologie, Baden-Powell a celý skautský výchovný systém (Šantora, aj. 2012).

Už měsíc po únorových událostech, které znamenaly nástup komunistické strany k moci ve státě, byl 29. března 1948 Junák začleněn do Svazu československé mládeže (ČSM). Z důvodu začlenění se mnoho skautů z oddílů odhlásilo.¹⁶ Rozhodnutí o ukončení činnosti Junáka bylo vydáno 1. ledna 1951. Jeho úkoly plně převzala nově vzniklá Pionýrská organizace ČSM a tímto došlo k úplné likvidaci skautingu u nás (Šantora, aj. 2012).

K druhému obnovení skautingu, které se konalo na jaře 1968, Jiří Zachariáš – Pedro napsal: „*Obnova skautské organizace v roce 1968 přinesla československé pedagogice volného času zásadní, rozhodující vítězství skautských výchovných a výchovkových metod. Na vítězství nevykleštěného skautingu s jeho úhelnými výchovnými kameny jsme si museli, z důvodů, které přivezly sovětské tanky, dalších dvacet let počkat*“ (Šantora, aj. 2012, s. 177).

Členové KSČ kritizovali skauting jako škodlivou ideologii a na to reagovali v únoru 1968 Psohlavci s několika dřívějšími členy Junáka (Plajner, Průcha, Němec atd.) v dokumentu nazvaném *Junácký manifest*, kde vyjádřili snahu o obnovení skautingu¹⁷ (Šantora, aj. 2012).

V dubnu 1969 se skauti velice obávali o budoucnost skautingu, neboť začalo období normalizace. Komunisté se ale stále snažili o to, aby se Junák přizpůsobil změnám, nebo aby byl postupně likvidován. Skauting postupně ztrácel svou identitu a dělal kroky, které byly výrazně v rozporu s jeho základní myšlenkou a právě to zapříčinilo nepodvolení se KSČ a jejím představám. Junák však nechtěl opustit své ideály, tradice, slib a zákon, a proto byl po třetí zrušen v pražském Radiopaláci na závěrečném plenárním zasedání 1. září 1970. Skutečně došlo potřetí k vynucenému ukončení činnosti českého Junáka. Mnoho skautských členů přesto pokračovalo v rámci

---

¹⁶ V roce 1947 bylo 180 tisíc členů Junáka a v roce 1949 bylo jen 30 tisíc členů Junáka (Šantora, aj. 2012).

¹⁷ Částečné znění Junáckého manifestu: „*Československý Junák, který nepřestal nikdy právně existovat a jehož rozpuštění bylo aktem administrativního nátlaku, se opět hlásí k životu. Znemožnění jeho činnosti by značně poškodilo vývoj celých generací naší mládeže a způsobilo by našim národům nenahraditelné škody. Napravme křivdy a zachraňme vše, co lze ještě zachránit....Junáci, vzhůru – volá den*“ (Šantora, aj. 2012, s. 178).

pionýrské organizace (PO) nebo jiných organizací (např. TOM, Svazarm, Mladí požárníci). Oddíly, které se nevzdaly svých skautských myšlenek, hodnot a principů, setrvaly v naprosté ilegalitě (Šantora, aj. 2012).

Třetí obnovení skautského hnutí začalo 2. prosince 1989, krátce po listopadových událostech v pražské městské knihovně shromážděním členů Junáka z let 1968-1970 (Šantora, aj. 2012).

Pro podporu třetího obnovení skautingu u nás se v listopadu a v prosinci 1989 rozdávalo zájemcům sedmibodové prohlášení. Jedním z bodů, který dokládá prosazování svobody skautingu, zní: „*Nechceme vychovávat mládež podle objednávky žádné politické strany...*“ (Šantora, aj. 2012, s. 203).

Toto poslední obnovování skautingu v roce 1989 navazovalo na tradici z roku 1968. Skauting však musel přizpůsobit svou činnost nové společnosti. Příkladem nových aktivit reagujících na novou společnost spojenou s rozvojem nových technologií a následným zhoršováním životního prostředí je ekologická výchova, kterou skauti nově zařadili mezi své aktivity (Břicháček, aj. 2001).

Junák se začlenil do tří mezinárodních skautských organizací. Dívčí kmen je členem WAGGGS (World Association of Girl Guides and Girls Scouts), chlapecký kmen je součástí WOMS (World Organisation of the Scout Movement) a kmen dospělých patří do ISGF (International Scout and Guide Fellowship) (Břicháček, aj. 2001, s. 377).

Nejdůležitější osobností skautingu u nás je bezesporu A. B. Svojsík, o kterém je další kapitola. Musím však připomenout několik dalších významných osob působících v hnutí v českých zemích.

Mezi historicky důležité osobnosti skautingu patří např. Miloš Seifert – Woowotana, Anna Berkovcová, Bronislava Herbanová, Josef Rössler-Ořovský – Comassagera, František A. Elstner – Frank, Josef Šimáček, Eduard Štorch – Sachem, Emilie Milčicová – Milka, Jaroslav Novák – Bratřka, Jaroslav Foglar – Jestřáb, Bohuslav Řehák, Jan Smudek, Josef Charvát, Velen Fanderlink, Vlasta Koseová, Karel Skála – Čil, Dagmar Skálová – Raška, Karel Průcha – Rolf, Josef Zikán – Bobr, Vlasta Macková, Jan Čáka – Bažant, Rádolf Plajner – Táta, Mirko Vosátka – Grizzly, Miloš Zapletal – Zet, Václav Břicháček – Gigant, Jana Pfeifferová – Janka, Jiří Navrátil, Ladislav Rusek – Šaman (Šantora, aj. 2012).

2.1 Antonín Benjamím Svojsík

Svojsíka, žijícího v letech 1876-1939, profesora tělocviku a kamaráda Jana Nováka, který se věnoval skautingu od jeho počátku (překládal knihy o anglickém skautingu) a měl na něj obrovský vliv, nadchla myšlenka skautského výchovného hnutí natolik, že za poznáním coby inspirací se počátkem roku 1911 vypravil do Anglie. Svojsík chtěl vidět skauting britského generála lorda Roberta Baden-Powella na vlastní oči (Šantora, aj. 2012).

Zřejmě chtěl školství obohatit nově nabytými zkušenostmi, které by přispěly k lepší výchově dětí ve školách i mimoškolně.

Připomeňme si, že na začátku dvacátého století byly výlety pro žactvo i rodiny něčím mimořádným a zvláštním. Svojsík zřejmě měl už od svých mladých let myšlenku výchovy mládeže v přírodě a přírodou. Skauting potvrdil jeho představu o výchově. Výchova v přírodě a přírodou je hlavním těžištěm skautského programu. Dokonce i tehdejší profesor Masaryk v rozmluvě se Svojsíkem poukazoval na mimořádné klady a výchovné přednosti skautského hnutí v Anglii (Šimánek 1946).

Obrázek 7: Antonín Benjamím Svojsík

Zdroj: ŠANTORA, R. a NOSEK, V., 2012. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta-Junák, S. 51.

Své první dojmy o skautingu, které ho naprosto uchvátily a podnítily k propagování skautingu u nás, charakterizoval Svojsík takto: „*V Baden-Powellově skautingu našel jsem realizovánu mnoho neurčitou vidinu, jež vznášela se před mýma očima, když přemýšlíval jsem o nutnosti radikálních reforem ve výchově naší mládeže. Idylicky krásné scény ze života skautů v lesích, ušlechtilost, bezvadnost, vystupování, opravdovost v každé práci ať duševní, ať tělesné...*“ (Břicháček 1991, s. 12-13).

Bezpochyby je jasné, že Svojsík byl anglickým skautingem očarován natolik, že pojal brzy myšlenku jeho rozšíření do našich končin. Dalším jeho krokem směřujícím k dokonalému poznání a pochopení skautingu bylo studium Baden-Powellovy knihy *Scouting for Boys*.

Kromě okouzlení anglickým skautingem se mu dalším velkým zdrojem inspirace stalo hnutí woodcraft – lesní moudrost a jeho zakladatel americký malíř, spisovatel a přírodovědec Ernest Thompson Seton, kterého jsem již zmiňovala. Do srovnání hnutí Setona a Powella se pustil Svojsík následovně: „*Jisto jest, že ona romantičnost, poetičnost a láska k přírodě jsou především zásluhou Setonovou, kdežto pořádek, kázeň, organisace jsou zase dílem Baden-Powellovým – obou výborných psychologů a pedagogů!*“ (Šantora, aj. 1991, s. 22-23).

Zda se u nás skauting u chlapců uchytí, bylo pro Svojsíka velkou neznámou, a proto se rozhodl, nejspíše po vzoru Badena-Powella, uspořádat pod svým vedením roku 1912 první tábor českých Junáků ve Vorlovských lesích u Lipnice. Tábor se chlapcům líbil a skautské hnutí se pomalu rozšiřovalo. O dva roky později byl založen spolek s názvem Junák – český skaut. Pro název skautského hnutí hledal Svojsík příznačný český název. Nakonec vybral slovo Junák, který převzal od spisovatele Josefa Holečka. Ten nazýval Junáky slovanské hrdiny, tělesně i mravně zdatné mladé muže. Nyní víme, že název Junák i termín junáctví se používají dodnes a jsou nositeli krásné mravní a tělesné vlastnosti českých skautů (Šantora, aj. 2012).

Pořádáním přednášek, slavností či táborů chtěl Svojsík nalákat do Junáka spoustu osob. Novou výchovnou formu pomáhal rozšiřovat zemský školní inspektor Josef Klenka, který pro učitele pořádal výcvikové kurzy a s výchovnými prostředky skautingu je seznamoval pomocí her (Šantora, aj. 2012).

Svojsík si uvědomoval potřebu literatury – příručky, pokyny, učebnice, a proto zpracoval mnoho materiálu k výuce na základě svých zkušeností (Šimánek 1946, s. 21).

Nejvíce pozornosti věnoval výchově vůdců, neboť si byl vědom, že skautský vůdce je hlavním nositelem skautské výchovy a programu. Dbal na to, aby vůdcové byli

vyškolení pedagogicky, technicky a velký důraz kladl na ehiku . První kurs pro skautské vůdce se uskutečnil v lednu 1913 (Šimánek 1946).

Pro své zásluhy a angažovanost ve skautingu po vzniku Československa byl Svojsík zvolen náčelníkem Svazu junáků – skautů RČS. Tuto nejvyšší funkci zastával až do své smrti, celkem dvacet šest let. Další jeho skautskou funkcí bylo členství ve světovém skautském výboru, byl prezidentem Svazu slovanských skautů a skautek. Josef Charvát na Svojsíka vzpomíná: „*Čím déle jsem ho znal, tím více jsem si ho vážil. Jeho pracovitost, přesnost, a organizační talent byly obdivuhodné*“ (Šantora, aj. 2012, s. 51).

2.1.1 Základy junáctví

Svojsík si uvědomoval naléhavost návodu k dobrému fungování českého skautingu. K tomu mu byl opět vzorem B.P. a jeho největší dílo. Velkým Svojsíkovým dílem je do dnešní doby uznávaný překlad do češtiny Baden-Powellovy knihy *Skouting for boys* , který vyšel v květnu roku 1912 pod názvem *Základy junáctví*. Kniha má více než 700 stránek. Shrnuje ucelený systém poznatků v oblasti teorie výchovy v přírodě, v různých oborech skautské praxe a intenzivní tělesnou výchovu. Přesný překlad knihy se Svojsíkovi nezdál úplně vhodný pro naše podmínky, a proto knihu pouze nepřeložil. Svojsík si bezesporu uvědomoval rozdíly mezi anglickou a českou kulturou a proto se v této knize snaží o jistou úpravu anglického vzoru. Charakter českých dětí a potřeby českého prostředí byly vodítkem k tvorbě systému odlišného od anglického. V knize zdůraznil zejména vztah k přírodě, který byl hlavní myšlenkou v americkém woodcraftu i v anglickém skautingu (Břicháček 1991).

Vzorem pro naše junáky vybral Svojsík Chody, neboť to jsou historické postavy našich dějin „*ze žuly tesané, železného zdraví a vůle, lví statečnosti v obraně rodné půdy, přitom vroucí něžnosti v přírodě i v rodinách, necht' záhy ožijí v naší mládeži ku prospěchu a bezpečnosti celého našeho národního života*“ (Šantora, aj. 2012, s. 34).

Svojsík si plně uvědomoval důležitost pochvaly za plnění skautských úkolů, a proto v knize popisuje trojstupňovou řadu skautské sebevýchovy: nováček – skaut druhé třídy – skaut první třídy. Náčelník nepovažoval smysl zkoušek v plnění dovedností, nýbrž upřednostňoval dobré skautské chování a život podle skautského desatera. Plnění stupňů se bralo velmi vážně, což dokládají věty p. Roubala: „*Po složení zkoušky dostane se junákovi od spolku odznaku, jehož nošením je vnějším*

označením závazku plnit skautské povinnosti. Kdo nehodlá jich nésti, vrátí spolku odznak“ (Šantora, aj. 2012, s. 152).

Pro lepší pochopení vztahu Svojsíka ke skautingu ocituji z jeho knihy charakteristiku skautingu jeho vlastními slovy: *„Skautování učí práci, učí ji nenápadně, hravě ve svěžím pohybu a za veselé nálady. Tj. jeho nejkrásnější předností a kouzlem. To však neznamená, že má se vyhýbati opravdovosti a praktičnosti. Naopak, čím zřetelnější praktický výsledek práce, čím životnější cíl zaměstnání, čím větší zásluhu má hoch o produkt, jež zrobil, tím trvaleji hoča upoutá. Aniž by toho tušil, přestupuje tu hoch nepatrnou hranici, jež dělí hru od práce, poznává radost z výsledku svého konání, pociťuje potíže i slast práce, pozvolna jí zvyká a zamiluje si ji. Tak zvyká také přesnosti, vytrvalosti a trpělivosti, získá na samostatnosti a tvořivosti“ (Svojsík 1991, s. 48-49).*

Na knize se podílelo se Svojsíkem dalších třicet osob – významných pedagogů, spisovatelů, skladatelů, dokonce poslanců říšského sněmu. (Šantora, aj. 2012, s. 34)

Kniha je rozdělena do šesti částí: I. část – Vývoj, podstata a význam skautingu. Vzory českých junáků.; II. část – V přírodě.; III. část – Umění pozorovati.; IV. část – Táboření.; V. část – Zdraví a síla junáka.; VI. Část – Junák ve společnosti. Ctnosti a povinnosti. Základ organizace.

Roku 1912 byla kniha poprvé vydaná, obsahovala přes 700 stran a na dvě stovky kreseb a obrázků. Jeden výtisk se prodával za 10 Korun rakouských. Autorem obálky byl slavný kreslíř Mikoláš Aleš. Kniha je dodnes považována nejen skautskou veřejností za jeden z nejvýznamnějších symbolů českého skautingu (Šantora, aj. 2013).

3 OBLAST ČESKODUBSKO

Českodubskem je nazývána jižní část Podještědí v severních Čechách. Tato část je od dávných dob osídlena obyvateli české národnosti (Anděl 1991).

3.1 Historie

Český Dub je bohatý svou historií. První zmínky o Českém Dubu se datují k počátku 13. století, kdy patřil k turnovskému okresu. Nejstarší dochovanou památkou je Johanitská komenda, která byla vystavěna ve zmíněném 13. století. O českodubské panství se postupně staralo několik osob: Jan z Oprštorfu, Albrecht z Valdštejna, hrabě Jan Ludvík Hektor Isolani, Anna Marie Alžběta a Regina Isolani, klášter u sv. Jakuba. V roce 1781 bylo zrušeno nevolnictví a rok po té byl zrušen klášter u sv. Jakuba, čímž se Dubské panství dostalo pod státní správu. Dubu začaly nové časy a konec feudalismu. S novými časy dostal Dub přívlastek Český. 19. století se vyznačuje v Českém Dubu stavbami (např. školní budova), přestavbami (např. z kaple sv. Jana špitál) a především rozvojem textilní výroby. Dalším vlastníkem panství byl Kamil Rohan. V té době v Českém Dubu bylo 207 domů s 1306 obyvateli. Město postihlo několikrát požár a mor. Koncem 19. století došlo k všestrannému růstu, vzkvétala kulturní činnost, byly zakládány řady spolků, např. Sokol založený 18. 9. 1887. Město se rozrůstalo na všechny strany. Po 2. světové válce začal rozvoj průmyslu a kultury ve městě. Na poválečném probouzení kulturního, světového a společenského života se podílely především učitelské sbory českodubských a okolních škol. Již v roce 1945 začalo se vyučovat na obecné škole i v mateřské škole (Anděl 1991).

3.2 Současnost

Český Dub, který se nyní skládá z čtyř částí a spadá pod jeho Městský úřad 11 okolních obcí, má charakter zemědělsko-průmyslový. Je střediskem kultury, školství, zdravotnictví a obchodu pro celé Českodubsko (Oficiální stránky města Český Dub 2013).

3.3 Pamětihodnosti

Mezi nejvýznamnější pamětihodnosti Českého Dubu patří Českodubský zámek, Řádový dům, hrad Johanitů, bývalá kaple sv. Jana, městské hradby, kostel sv. Ducha, radnice, českodubský pivovar, jižní zámecká brána, kostel nejsvětější trojice, mateřská

škola a jesle, Husův sbor, bývalý doleň mlýn, domov důchodců, Podještědské muzeum Karolíny Světlé, rumpálová studna, dům č.p. 20-I, dům č.p. 10-IV (bývalá ZŠ), kaple p. Marie ve Starém Dubě (Anděl 1991).

3.4 Skauting

První skautský oddíl ve městě byl založen v roce 1942. Byl to ilegální oddíl na základní osmitřídní české škole v Českém Dubu. Oddíl se skládal ze dvou družin po 6-ti chlapcích. Družina "Bobrů" a "Vlků". Na klubovnu si upravili skladiště obchodu a hostince u Štrausů. Oddíl se ještě před rokem 1945 rozpadl. Po prvním obnovení skautského hnutí v roce 1945 se členové ilegálního skautského oddílu opět sešli a vytvořili 1. skautský chlapecký oddíl v Českém Dubu (Skauti Český Dub 2013).

Českodubské středisko bylo založeno v roce 1946, kdy ho tvořilo 5 oddílů. Po dvouletém fungování bylo středisko rozpuštěno, po dvaceti letech v roce 1968 bylo obnoveno opět jen na dva roky. V té době, po náboru, mělo středisko 4 oddíly s 87 členy. K dalšímu obnovení střediska došlo v roce 1990, kdy po náboru bylo ve středisku 5 oddílů s 83 členy (Skauti Český Dub 2013).

Středisko Junák - svaz skautů a skautek ČR, středisko Český Dub má v současnosti jen dva oddíly, jeden v Českém Dubu a druhý v Hodkovicích nad Mohelkou. Aktuálně jsou ve středisku 2 oddíly, počet členů ve středisku je 53 (Skauti Český Dub 2013).

4 SHRnutí TEORETICKÉ ČÁSTI

V teoretické části jsem popsala hnutí nazývané skauting, které nejen ve své době bylo úžasným výchovným prostředkem.

V teoretické části jsem zmínila předchůdce a inspiraci skautingu, americké hnutí woodcraft, jehož hlavním aktérem byl Thomas Ernest Seton. Místem zrození skautingu je Anglie, kde hlavním iniciátorem byl Robertem Badenem-Powlem. Ten je autorem největšího skautského díla *Scouting for boys*.

Jak americký woodcraft tak anglický skauting byl velikou inspirací pro vznik skautingu v Českých zemích. Prvním propagátorem a nejvýznamnější osobností českého skautingu je považován do dnešní doby Antonín Benjamín Svojsík. Jeho překlad knihy *Scouting for boys*, upravený pro potřeby české mládeže, s názvem *Základy junáctví* je známý svoji přezdívkou „Skautská bible“. Ta dodnes stále oslovuje mnoho lidí.

Skauting v českých zemích má z důvodů politických velmi pohnutou historii, neboť byl dvakrát zakázán a to se podepsalo na jeho vývoji.

Popisem skautských myšlenek a cílů jsem zjistila, proč se skauting stal velmi žádaný

u mládeže a později i u dospělých lidí. Nenásilná výchova ve volném čase si získala mnoho příznivců, což dokazují historická čísla znamenající počty členů v hnutí.

Skautská symbolika má svůj účel a je nedílnou součástí celého hnutí a na jejím základě vnika skautská výchova do jejích členů.

Po sumarizaci historie skautingu a jeho výchovného vlivu na společnost je zřejmé, že toto hnutí dalo společnosti velký výchovný potenciál, který funguje více než sto let. Skauting se však musí částečně přizpůsobovat novým technologiím a změnám životního stylu, což dle mého názoru není jednoduché.

Praktická část srovnává aktivity a cíle zaměřující se na výchovu skautů v letech 1968-1970 a dnes. Pomocí dotazníkového šetření a polostrukturovaného rozhovoru potvrdím či vyvrátím stanovenou hypotézu mé bakalářské práce.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část navazuje na teoretickou část, ve které jsou popsány nosné prvky skautského hnutí – myšlenky, cíle, symboly a principy. Tyto hlavní prvky skautské činnosti se staly základem dotazníkového šetření a rozhovoru v praktické části.

5 CÍLE, STANOVENÍ PRACOVNÍCH HYPOTÉZ A PRŮZKUMNÉ METODY

5.1 Cíle

Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na rekonstrukci oživení skautského hnutí na Českosudsku v letech 1968-1970. Dalším cílem je zjistit, jaké aktivity volili skautští vedoucí či rádcové v letech 1968-1970 a jaké aktivity zařazují do své činnosti skautští vedoucí či rádcové v dnešní době.

5.2 Stanovení pracovní hypotézy

Nejdříve ujasním, co je to hypotéza „*Tvrzení o předpokládaném či pravděpodobném zjištění (výsledku poznatku), k němuž se má ve zkoumané oblasti dospět. Formulace hypotéz je součástí projektu, výzkumu a vytváří určitou cílovou představu o výsledcích konkrétního výzkumu*“ (Průcha a kol., 2008, s. 77).

„*Pro správnou formulaci hypotéz je nutné dodržet tři základní požadavky. Hypotéza musí být vyjádřena oznamovací větou, musí být vždy formulována jako tvrzení o rozdílech, vztazích nebo následcích a hypotézu musí být možno empiricky ověřovat, to znamená, že proměnné, které v hypotézách vystupují, musí být měřitelné*“ (Chráska, 2007, s. 17, 18).

Požadavky, jaké by měla splňovat dobrá výzkumná hypotéza, jsou:

1. „*Je vyjádřena v podobě podmíněného výroku o vztazích mezi dvěma nebo více podmíněnými.*“
2. *Hypotéza je formulována pokud možno stručně, jasně, nedvojznačně a neobsahuje v sobě dvě nebo více alternativ. V případě, že autor cítí, že určitá závislá proměnná je např. ovlivněna několika intervenujícími proměnnými, je lépe hypotézu proměnit*

na několik hypotéz dílčích, než zařadit všechny tyto proměnné do jedné hypotézy. Problém totiž nastane tehdy, zjistíme-li výzkumem, že pro některé intervenující proměnné byla hypotéza potvrzena a pro jiné nikoli. Závěr se pak v případě, že jsou všechny shrnuty do jedné hypotézy, stává nejednoznačným a zbytečně komplikovaným.

3. Výzkumná hypotéza musí být také ověřitelná. Předpokládá se uchopitelnost odpovídajícími výzkumnými metodami a technikami“ (Pelikán, 2007, s. 44).

Hypotéza: Skautští vedoucí v letech 1968-1970 upřednostňovali stejné základní aktivity jako skautští vedoucí, kteří vedou skautské oddíly od roku 1990 do současnosti.

Tvrzení č. 1: Více než 80 % skautských vedoucích z jednotlivých období uvádí, že v klubovnách byly / jsou umístěny skautské znaky a heslo skautů.

Tvrzení č. 2: Alespoň 90 % vedoucích z jednotlivých období uvádí, že mezi zařazované aktivity patřilo / patří učení skautských značek.

Tvrzení č. 3: Více než 70 % skautských vedoucích z jednotlivých období uvádí, že v rámci výpravy děti učili / učí zacházet s pracovním nářadím.

Tvrzení č. 4: Více než 90 % skautských vedoucích z jednotlivých období uvádí, že s dětmi minimálně jednou za den na táboře zpívali / zpívají skautskou hymnu.

Tvrzení č. 5: Alespoň 80 % skautských vedoucích z jednotlivých období uvádí, že se s dětmi podíleli / podílejí na ochraně životního prostředí prostřednictvím sběrů různých surovin.

Hypotéza tvrdí, že se skautské činnosti v čase nemění. Tento výrok chceme ověřit výzkumnými nástroji, kterými jsou dotazník a polostrukturovaný rozhovor.

5.3 Průzkumné metody

Výzkumnými metodami¹⁸ empirického průzkumu v druhé části bakalářské práce jsou kvalitativní a kvantitativní průzkum.

---

¹⁸ „Výzkumná metoda je, podle našeho názoru, obecným metodologickým nástrojem k získávání dat, vymezujícím širší a komplexnější úhel pohledu na šetřenou problematiku“ (Pelikán 2007, s. 95).

Kvalitativní výzkum uvádí zjištění ve slovní (nečíselné) podobě. Jde o popis, který je výstižný, plastický a podrobný (Gavora, 2000, s. 31).

Kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji. Zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytů jevů, resp. jejich míru (stupeň) (Gavora, 2000, s. 31).

Zjištěné číselné údaje se po zpracovávání mohou sčítat a vyjadřovat pomocí procent, průměrů apod.

5.4 Techniky sběru dat

Pro zjištění informací, údajů, názorů a postojů byla zvolena explorační metoda s použitím průzkumných technik¹⁹, jakými jsou:

- dotazník
- rozhovor
- analýza výsledků činností

„Rozhovor se neopírá o písemné vyjádření respondenta, ale vychází z ústní komunikace“ (Pelikán, 2007, s. 117).

„Rozhovor – interview je anglického původu a skládá se ze dvou částí. Interview znamená „mezi“ a view znamená „názor“ nebo „pohled“. Název naznačuje, že jde o interpersonální kontakt. Interview je výzkumná metoda, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů“ (Gavora, 2000, s. 110).

„Dotazník je snad nejpoužívanější pedagogickou výzkumnou technikou vůbec. Podstatou dotazníku je zjištění dat a informací o respondentovi, ale i jeho názorů a postojů k problémům, které dotazujícího zajímají. Na rozdíl od některých jiných technik je používána forma písemných odpovědí na položené otázky“ (Pelikán, 2007, s. 104-105).

---

¹⁹ „Výzkumná technika je dílčím, operačním nástrojem, který cíleně realizuje strategický záměr vymezený zvolenou metodou. Můžeme ji tedy považovat za dílčí, přesně limitované, konkretizované použití odpovídající metody“ (Pelikán, 2007, s. 96).

„Použití více technik ke měření téhož jevu umožňuje dosažení vyšší míry spolehlivosti než z vycházení poznatků zjištěným jedinou metodou nebo technikou“ (Pelikán, 2007, s. 82).

6 HARMONOGRAM POSTUPU

6.1 *Harmonogram postupu – dotazník*

Autorský dotazník byl určen pro skautské vedoucí či rádce, kteří zmíněnou funkci ve skautingu vykonávali v letech 1968-1970, po roce 1990 a vykonávají ji dodnes. Dotazník obsahuje dvacet tři otázek, které mají za cíl zjistit, zda skautští vedoucí či rádcové v letech 1968-1970 upřednostňovali stejné základní aktivity jako skautští vedoucí či rádcové, kteří vedou skautské oddíly od roku 1990 do současnosti. Při tvorbě autorského dotazníku jsem se nechala inspirovat skautskými knihami. Při formulování jednotlivých otázek jsem se snažila být stručná a jasná.

Autorský dotazník je rozdělen na tři části. První část je zaměřena na získání základních dat o respondentech – pohlaví, období působení jako vedoucí či rádce skautského oddílu, důvod zastávání zmíněné funkce. Další část zjišťuje motivy vstupu dětí do skautingu – v kolika letech a proč se děti do oddílů hlásily / hlásí. Stěžejní část analyzuje aktivity zařazované skautskými vedoucími či rádci při skautských setkáních.

6.1.1 Výběr respondentů

S výběrem respondentů mi pomohl jeden z pamětníků skautingu znalý skautské činnosti z let 1968-1970 i ze současnosti. Vybraný vzorek splňoval kritéria pro tuto bakalářskou práci. Všichni vybraní respondenti, kterých je 11, jsou obyvatelé Českosudbska a členy skautského střediska Český Dub.

Dotazovaných vedoucích či rádců fungujících v současnosti je jen 6, neboť jsou aktuálně ve středisku jen dva oddíly. Dotazovaných, kteří působili během druhého obnovení ve skautingu v Českosudbském středisku, je 5, neboť po více než čtyřiceti letech jich mnoho nežije.

Respondenty jsem rozdělila do dvou skupin. Do skupiny A patří respondenti působící v období od roku 1968 do roku 1970. Do skupiny B patří respondenti působící v současnosti.

6.1.2 Postup práce

Při přípravě autorského dotazníku jsem se držela zadaného cíle bakalářské práce, její teoretické části a literatury. Úvodní část dotazníku jsem zaměřila na seznámení

s respondenty, dále jsem mapovala vstup dětí do skautingu a nejrozsáhlejší část obsahovala otázky týkající se skautských aktivit.

Dne 8. listopadu 2013 jsem nejprve oslovila nejstaršího pamětníka skautingu na Československu, který mě nasměroval na další vhodné respondenty, které jsem navštívila a kteří mně vstřícně vyhověli. Další respondenty jsem navštívila na pravidelné skautské schůzce, kde za mé účasti bylo několik dotazníků vyplněno. Dne 12. listopadu 2013 jsem vyplněné dotazníky shromáždila od všech respondentů.

6.2 *Harmonogram postupu – polostrukturovaný rozhovor*

Dílčím úkolem bakalářské práce je rekonstrukce oživení skautského hnutí na Československu a aktivit, které byly s dětmi konány v letech 1968-1970. V této části byla použita metoda kvalitativního průzkumu a technika zvaná polostrukturovaný rozhovor

za účelem sběru dat. Polostrukturovaný rozhovor je variantou rozhovoru často používanou, která má charakter motivačního a kontaktujícího rozhovoru. Formou nezávazné komunikace získáváme důvěru respondentů a tím potřebné informace (Pelikán, 2007).

Polostrukturovaný rozhovor „*vychází z předem připraveného seznamu témat a otázek*“ (Švaříček, aj. 2007, s. 160)

6.2.1 Výběr respondentů

Pro tento účel jsem oslovila dva pamětníky, bývalé vedoucí skautingu, kterými jsou pan Milan Pavlů a pan Milan Dvorský. Oba pánové se dodnes o skauting zajímají. Pan Pavlů coby vrchní fotograf československých skautů poskytuje fotografie s popisky k zveřejňování a pan Dvorský přednáší o skautingu v okolí Českého Dubu na různých akcích. Pánové na mé oslovení reagovali velmi ochotně.

6.2.2 Postup práce

Setkání s dotazovanými za účelem provést s nimi polostrukturovaný rozhovor jsem po telefonické domluvě naplánovala na 26. 2. 2013 a 27. 2. 2013 vždy v 17:00 hodin. Oba pozvaní pánové se dostavili dle domluvy. Po krátkém uvítání a seznámení s cíli bakalářské práce, jsem respondentům začala pokládat otázky, které směřovaly

k získání informací rekonstruující oživení skautského hnutí na Českodubsku v letech 1968-1970.

S jejich souhlasem jsem rozhovory nahrávala na PC. Rozhovory byly pro mě největším zdrojem informací v období let 1968-1970. Rozhovory byly podloženy mnoha fotografiemi, podle kterých pamětníci rozsáhle odpovídali na mé otevřené otázky. Od pánů jsem obdržela zajímavé informace a několik fotografií k uveřejnění v bakalářské práci, viz. Příloha C.

Cenná data jsou osobním a subjektivním pohledem pánů na tehdejší dobu.

7 VYHODNOCENÍ

7.1 *Vyhodnocení dotazníku*

7.1.1 Charakteristika respondentů

Počáteční část autorského dotazníku se zaměřila na charakteristiku zkoumaného vzorku. Analýza dat a následné vyhodnocení v podobě tabulek a grafů přehledně charakterizuje respondenty podle pohlaví, časového určení působení jako skautský vedoucí či rádce a důvodů zastávání zmíněné funkce.

Pohlaví respondentů

Počátečním údajem bylo zjišťování pohlaví respondentů. Výzkumný vzorek tvořilo 11 respondentů, z toho 8 mužů (72,73 %) a 3 ženy (27,27 %). Tabulka 1 znázorňuje rozdělení respondentů podle pohlaví.

Tabulka 1: Pohlaví respondentů

Pohlaví respondentů	Absolutní počet	Relativní počet
muži	8	73%
ženy	3	27%
Celkem	11	100%

Časové období působení respondentů jako vedoucí či rádcové skautského oddílu

Účastníci průzkumu byli rozděleni do dvou kategorií podle toho, kdy působili jako skautští vedoucí či rádcové ve skautských oddílech.

Skupina respondentů působící v letech 1968-1970 (dále skupina A) byla početně zastoupena méně – 5 respondentů (45 %).

O jednoho respondenta bylo více v kategorii působení v období 1990 až současnost (dále skupina B) – 6 respondentů (55 %). Tabulka 2 znázorňuje rozdělení respondentů podle období, kdy působili jako skautští vedoucí či rádcové ve skautských oddílech. Je třeba si uvědomit, že respondentů ve skupině A je pět a ve skupině B je šest, což bude znázorněno v grafech.

Tabulka 2: Období působení jako skautský vedoucí či rádce

Období	Absolutní počet	Relativní počet
1968-1970 – skupina A	6	45%
současnost – skupina B	5	55%
Celkem	11	100%

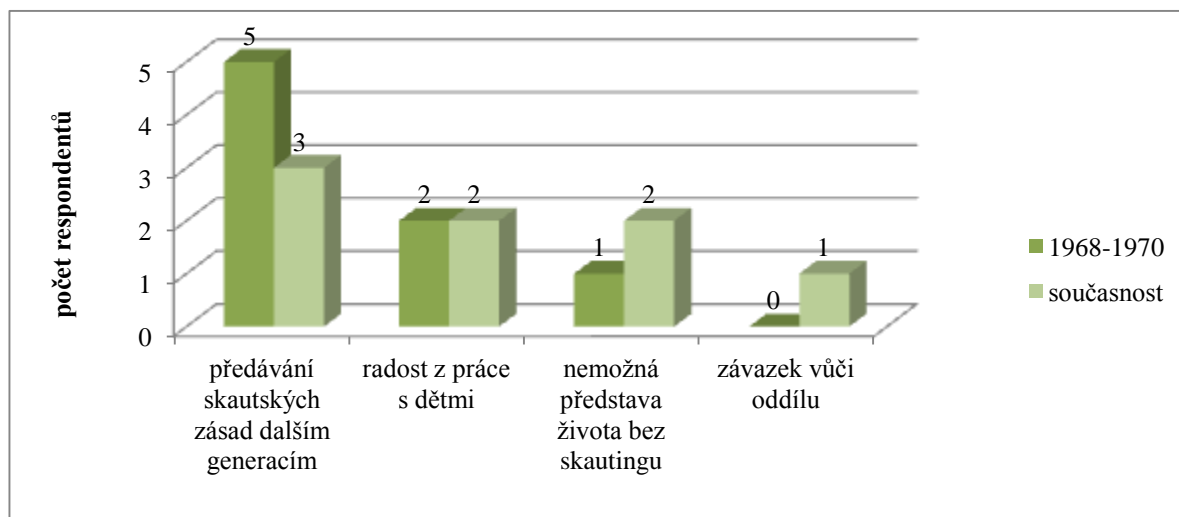
Důvod zastávání funkce vedoucího či rádce skautského oddílu

Cílem otázky bylo zjistit důvody pro zastávání funkce vedoucího či rádce ve skautském oddíle.

Pro roky 1968-1970 5 respondentů z 5 uvedlo důvod předávání skautských zásad dalším generacím. Pro 2 respondenty bylo také důležité pracovat s dětmi a 1 respondent si nedovedl představit život bez skautingu.

Pro současnost 3 respondenti uvedli důvod předávání skautských zásad dalším generacím. Pro 2 respondenty bylo také důležité pracovat s dětmi, 2 respondenti si nedovedli představit život bez skautingu a 1 respondent cítil závazek vůči oddílu.

Graf 1: Důvod zastávání funkce vedoucího či rádce skautského oddílu

7.1.2 Analýza motivace vstupu dětí do skautingu

Tato část autorského dotazníku se zaměřovala na děti, které vstupovaly a vstupují do skautských oddílů. Po analýze dat jsem vyhotovila následující grafy, které přehledně

znázorňují výzkumný vzorek respondentů uvádějící informace o dětech vstupujících do skautských oddílů.

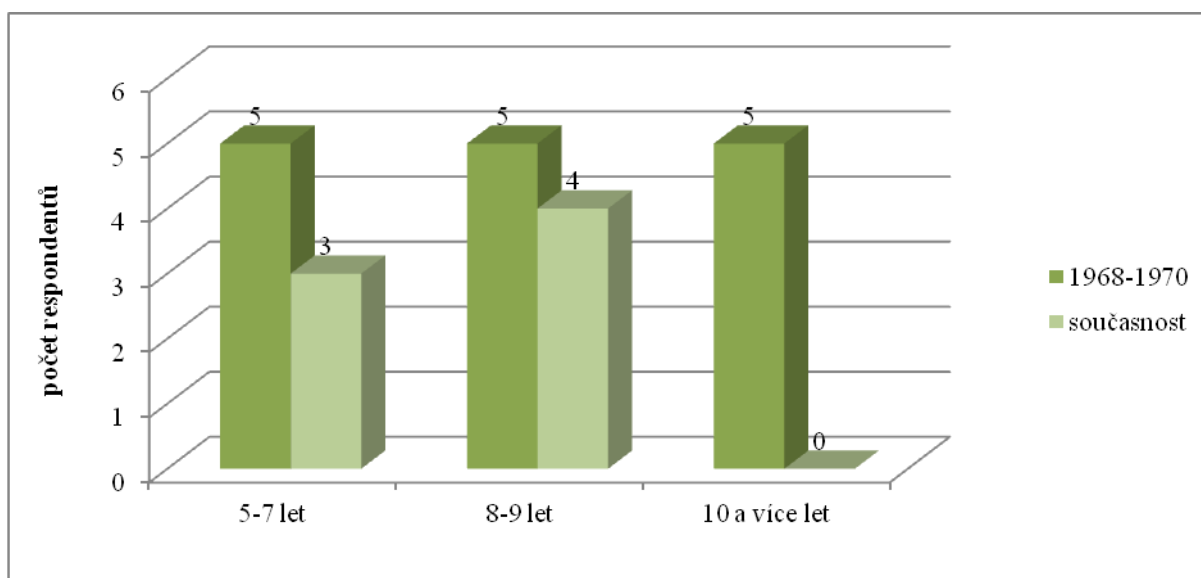
Věkové období dětí při vstupu do skautingu

Otázka se ptá, v kolika letech děti vstupovaly v období 1968-1970 do skautingu a v kolika letech vstupují v současnosti.

Všech 5 respondentů skupiny A shodně uvedlo, že v letech 1968-1970 do skautingu vstupovaly děti všech věkových kategorií.

4 respondenti skupiny B uvedli vstup dětí do skautingu ve věku 8-9 let, 3 respondenti uvedli vstup dětí do skautingu ve věku 5-7 let. Děti starší 10 let do skautingu dle výpovědí respondentů nevstupují.

Graf 2: Věkové období dětí při vstupu do skautingu

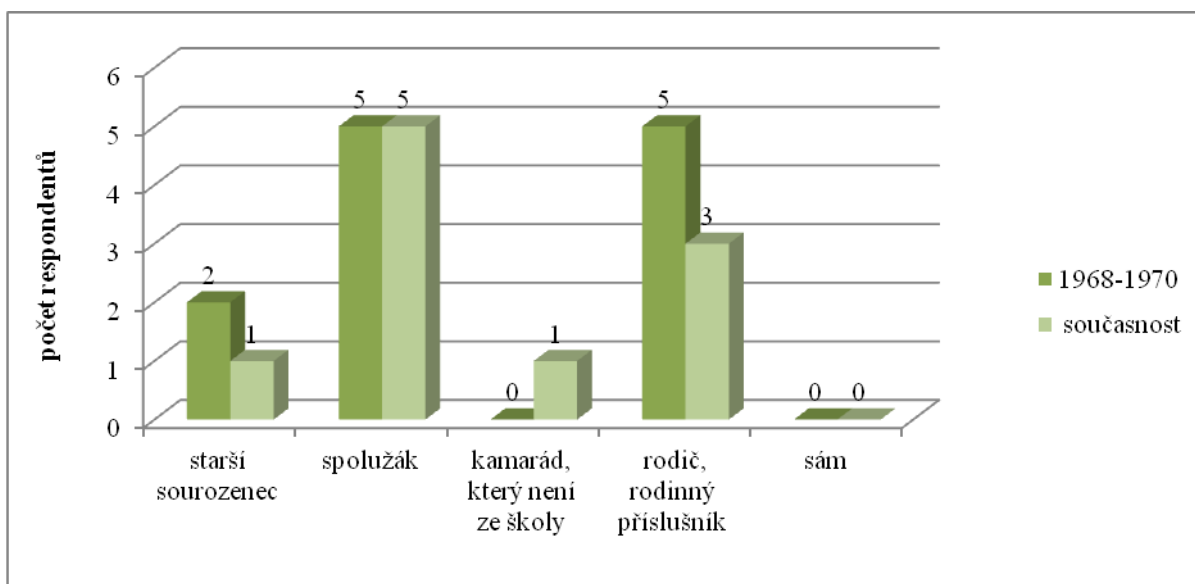
Osoby přivádějící děti do skautingu

Tato otázka se zabývá, stejně jako otázka předchozí, vstupem dětí do skautingu.

Skupina A – 5 respondentů, že děti přiváděl nejčastěji spolužák či rodič, rodinný příslušník, 2 respondenti uvedli, že to byl nejčastěji starší sourozenec.

Skupina B – nejvíce respondentů, tedy 5 uvedlo, že děti přivádí nejčastěji spolužák, 3 respondenti uvedli, že děti přivádí spolužák a 1 respondent uvedl, že děti přivádí nejčastěji starší sourozenec nebo rodinný příslušník.

Graf 3: Osoby přivádějící děti do skautingu

7.1.3 Analýza skautských aktivit

Stěžejní část autorského dotazníku jsem zaměřila na zařazování skautských aktivit skautskými vedoucími či rádci při vzájemném setkávání členů skautských oddílů na Českodubsku. Respondenti v dotazníku vybírali odpovědi z uvedených možností a zároveň mohli některé odpovědi volně doplnit. Po analýze dat jsem vyhotovila následující tabulky a grafy, které přehledně znázorňují získané informace od respondentů.

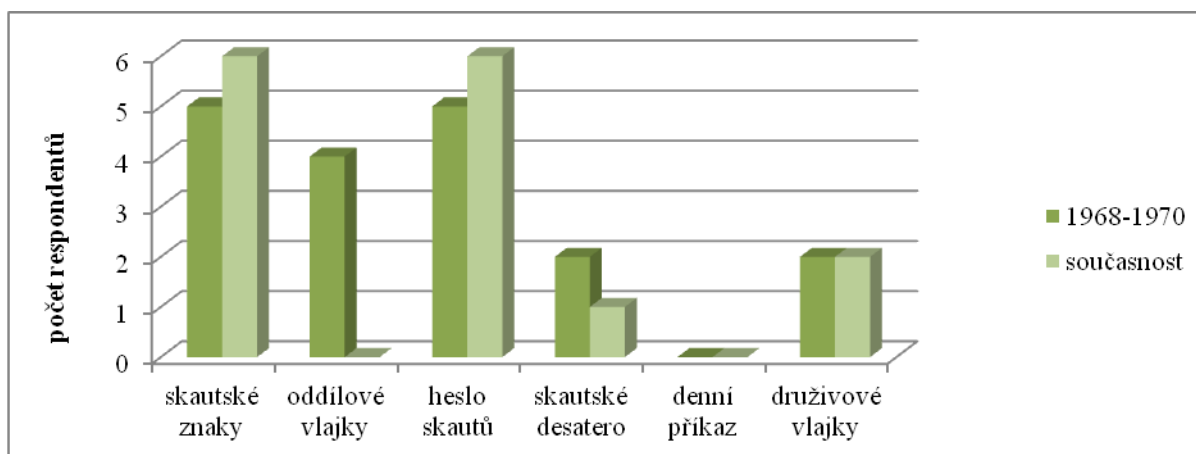
Symbody, které visely / visí ve skautské klubovně

Skautská klubovna je místo, kde probíhají setkání skautů. O klubovnu se skauti starají sami. Je součástí skautské výchovy, a proto jsem se ptala na umístění skautských symbolů v klubovně.

Skupina A – všech 5 respondentů uvedlo, že v klubovně visely skautské znaky a hesla skautů, 4 respondenti uvedli také oddílové vlajky, 2 respondenti uvedli také skautské desatero a družinové vlajky.

Skupina B – v počtu 6 se shodli, že ve skautské klubovně visí skautské znaky a heslo skautů, 2 respondenti k tomu uvedli družinové vlajky, o jednoho méně, tedy 1 respondent k tomu uvedl skautské desatero.

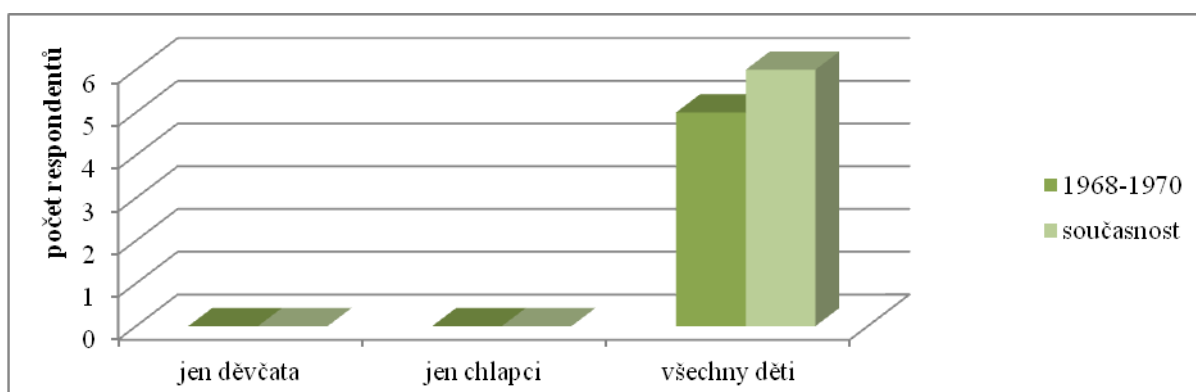
Graf 4: Symboly, které visely / visí ve skautské klubovně

Úklid klubovny dětmi

Na otázku, kdo po skončení schůzky uklízel / uklízí klubovnu, všichni respondenti ze skupiny A i ze skupiny B (100 %) uvedli, že všechny děti.

Graf 5: Úklid klubovny dětmi

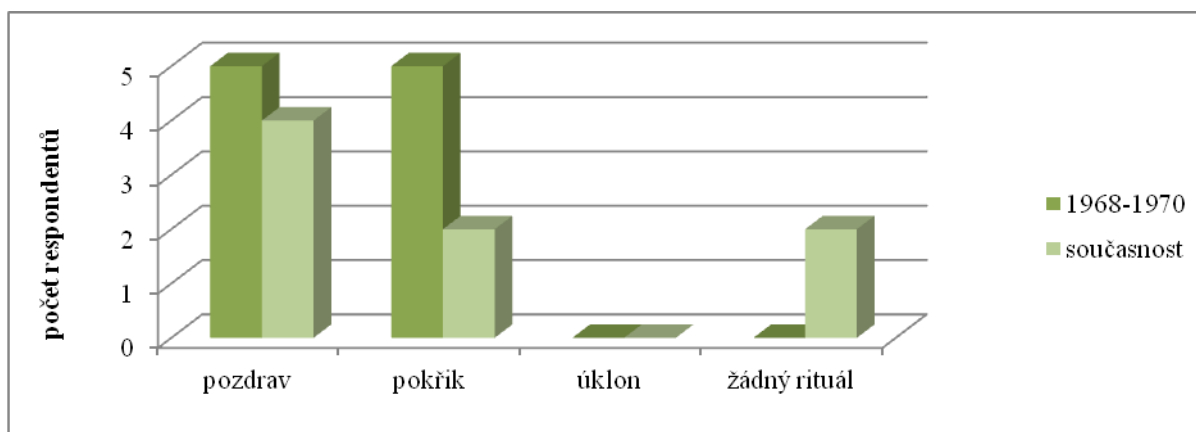
Zahajování a ukončování družinových schůzek

Odpovědi sdělují, jakým rituálem či způsobem se zahojovaly družinové schůzky v letech 1968-1970 a co se odehrává od roku 1990 do současnosti.

Skupina A – všech 5 (100 %) respondentů shodně uvedlo, že družinové schůzky se zahajovaly pozdravem či ukončovaly pokřikem.

Skupina B – 2 (33,3 %) respondenti uvedli, že zahajují či ukončují schůzky pozdravem a pokřikem, 2 (33,3 %) respondenti jen pozdravem a 2 (33,3 %) respondenti neuvedli žádný rituál.

Graf 6: Způsob zahajování či ukončování družinových schůzek

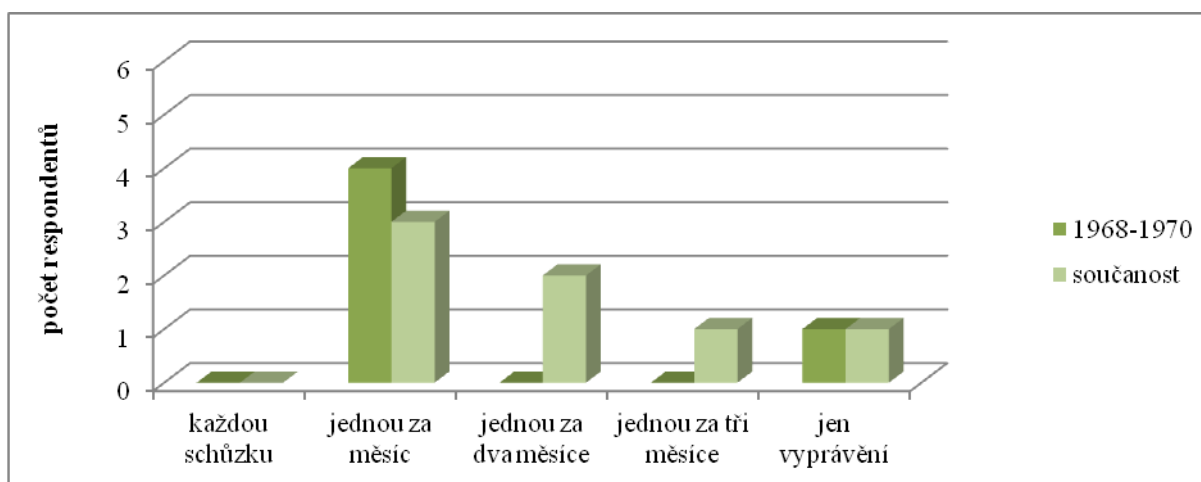
Čtení knih se skautskou tematikou

Tato otázka se ptala na četnost čtení knih se skautskou tematikou.

Skupina A – nejvíce respondentů, tedy 4 (80 %) uvedli, že četli s dětmi jednou za měsíc, 1 respondent (20 %) uvedl, že knihy s dětmi nečetl, ale vyprávěl o nich.

Skupina B – 3 respondenti (50 %) uvedli, že četli / čtou s dětmi jednou za měsíc, 2 respondenti (33 %) uvedli jednou za dva měsíce, po 1 (17 %) respondentu uvedlo jednou za tři měsíce a jen vyprávění.

Graf 7: Čtení knih se skautskou tematikou

Nošení zápisníčku

Skupina A – všech 5 respondentů (100 %) shodně uvedlo, že požadovali po dětech nošení zápisníčku na každou schůzku.

Skupina B – 3 respondenti (50 %) uvedli, že požadují po dětech nošení zápisníčku na každou schůzku a 3 respondenti (50 %) požadovali po dětech nošení zápisníčku jen na výpravy.

Tabulka 3: Nošení zápisníčku v období 1968-1970

Četnost	Absolutní počet	Relativní počet
pravidelně každou schůzku	5	100%
jen na výpravy	0	0%
nemuseli zápisníček nosit nikdy	0	0%

Tabulka 4: Nošení zápisníčku v současnosti

Četnost	Absolutní počet	Relativní počet
pravidelně každou schůzku	3	50%
jen na výpravy	3	50%
nemuseli zápisníček nosit nikdy	0	0%

Popis aktivit

Volná otázka se ptala na to, jaké aktivity s dětmi vedoucí či rádcové konali / konají během setkání.

Skupina A: hry na šikovnost, paměť, dovednost, plnění cestiček a stezek, výlety, zpívání.

Skupina B – hry na šikovnost a paměť, plnění stezky, pohybové hry, různé hry, učení vztahu k přírodě.

Místo učení orientace podle mapy a obsah mapy

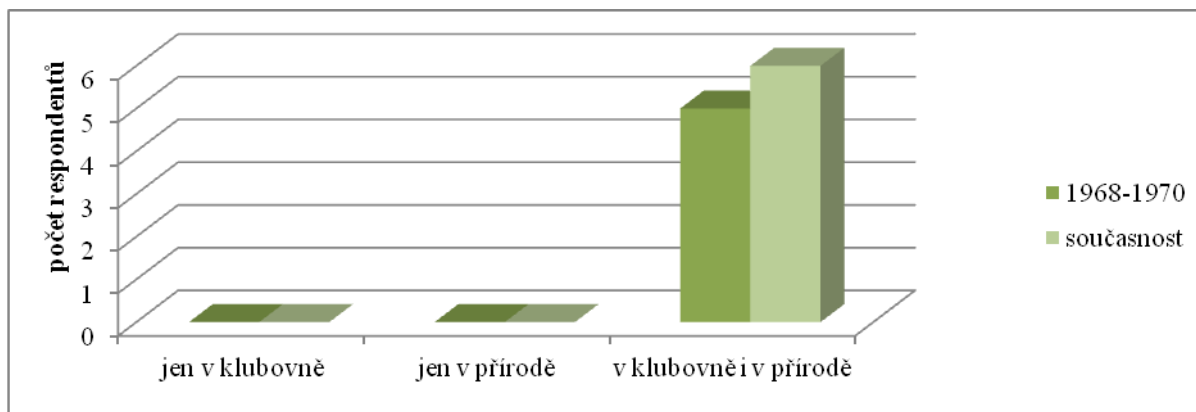
Otázka směřovala ke zjištění, kde procvičovali / procvičují s dětmi, jak se orientovat podle mapy a co vše mapa obsahuje.

Skupina A – 5 respondentů (100 %) uvedlo, že kombinovali učení v klubovně a v přírodě.

Skupina B – 6 respondentů (100 %) uvedlo, že kombinují učení v klubovně a v přírodě.

Graf 8: Místo učení orientace podle mapy a obsah mapy

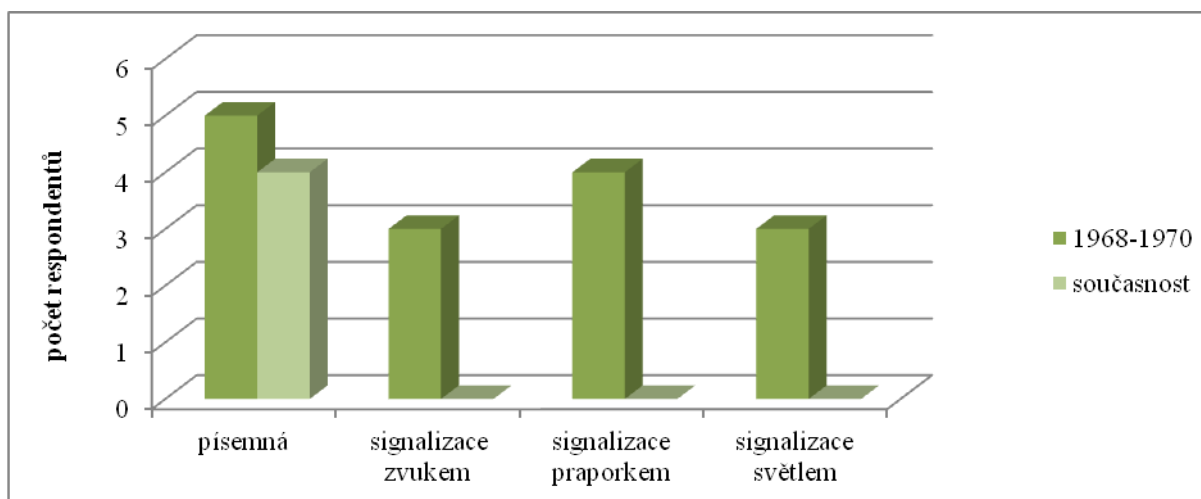
Druhy morseovky

Morseovka je soubor symbolů používaný k dorozumívání. Učením různých druhů morseovky se věnovali vedoucí či rádcové jak v letech 1968-1970, tak v období od roku 1990 do současnosti.

Skupina A – všech 5 respondentů učilo morseovku písemně, k tomu 4 respondenti praporkem, k tomu 3 respondenti zvukem a světlem.

Skupina B – 5 respondentů uvedlo, že učí děti morseovku písemnou a 1 respondent uvedl, že morseovku neučí vůbec. Graf 9 znázorňuje učení druhů morseovky.

Graf 9: Druhy morseovky

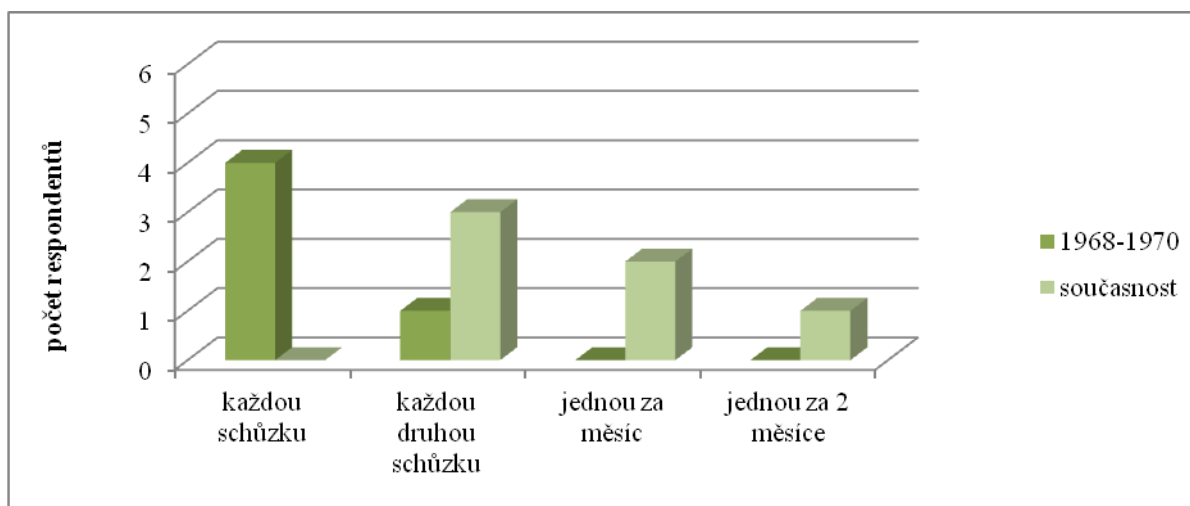
Uzlování

Znalost uzlů je samozřejmostí pro každého skauta. Touto otázkou jsem se ptala, jak často docházelo / dochází ve skautském oddíle k učení aktivity zvané uzlování. Mezi nejvíce používané uzle patří křížová spojka, ambulanční spojka, plochá spojka nebo loďkový úvaz.

Skupina A – 4 respondenti (80 %) uvedli, že uzlování s dětmi procvičovali každou schůzku, 1 (20 %) respondent uvedl každou druhou schůzku.

Skupina B – 3 respondenti (50 %) uvedli, že uzlování procvičují každou druhou schůzku, 2 respondenti (33 %) uvedli jednou za měsíc a 1 respondent (17 %) uvedl jednou za 2 měsíce.

Graf 10: Uzlování

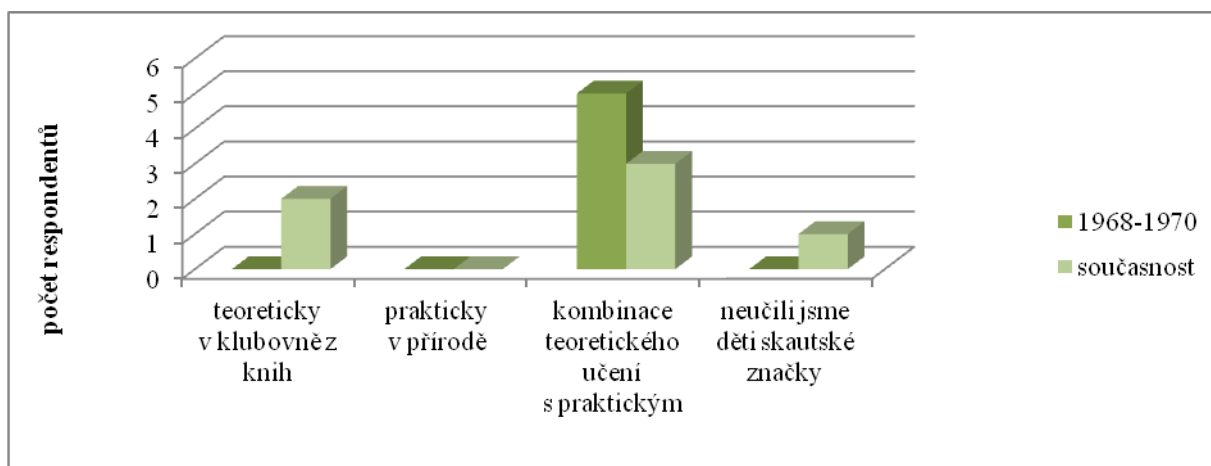
Způsob učení skautských značek

Skautské značky se používají především v přírodě. Je možné je tvořit např. různými klacíky či vrypy do hlíny.

Skupina A – skautské značky učilo všech 5 respondentů (100 %) kombinací teoretického učení s praktickým.

Skupina B – 3 respondenti (50 %) kombinují při učení skautských značek teoretické učení s praktickým, 2 (33 %) respondenti uvedli, že skautské značky učí teoreticky v klubovně z knih, a 1 (17 %) respondent uvedl, že skautské značky děti neučí.

Graf 11: Způsob učení skautských značek

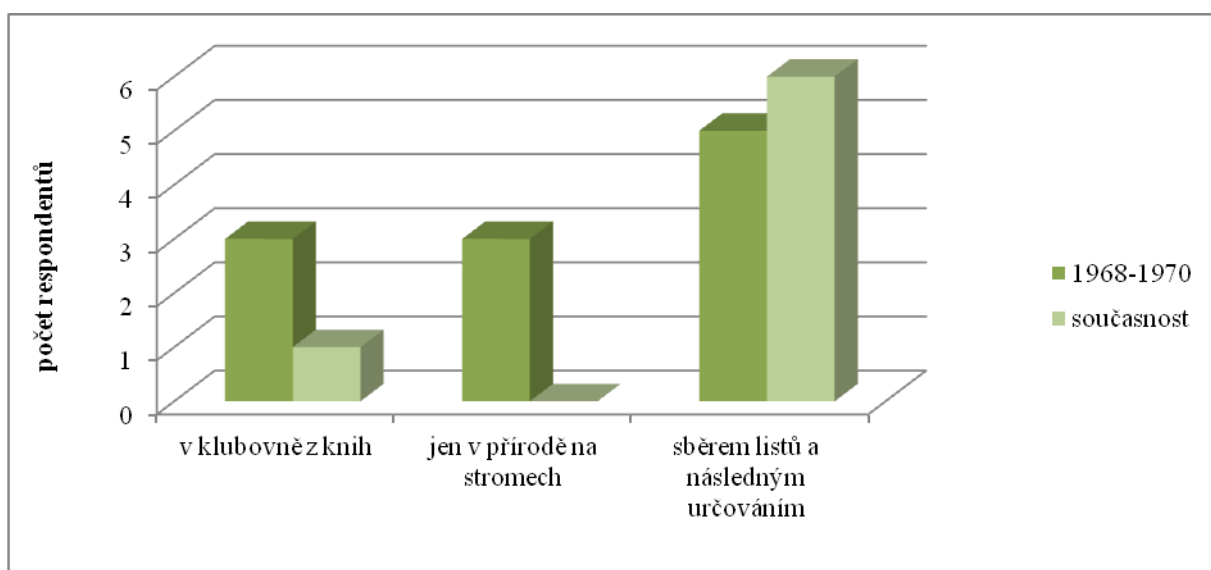
Poznávání listů stromů

Poznávání listů patří bezesporu ke skautingu, neboť tímto způsobem vedoucí či rádcové prohlubují u dětí vztah k přírodě.

Skupina A – 5 respondentů uvedlo, že učili děti poznávat listy stromů jejich sběrem a následným určováním, 3 respondenti k tomu uvedli, že učili děti také v klubovně z knih a v přírodě přímo na stromech.

Skupina B – všech 6 respondentů ze současnosti uvedlo, že učí děti poznat listy jejich sběrem a následným určováním a 1 respondent k tomu uvedl, že učí děti také v klubovně z knih.

Graf 12: Poznávání listů stromů

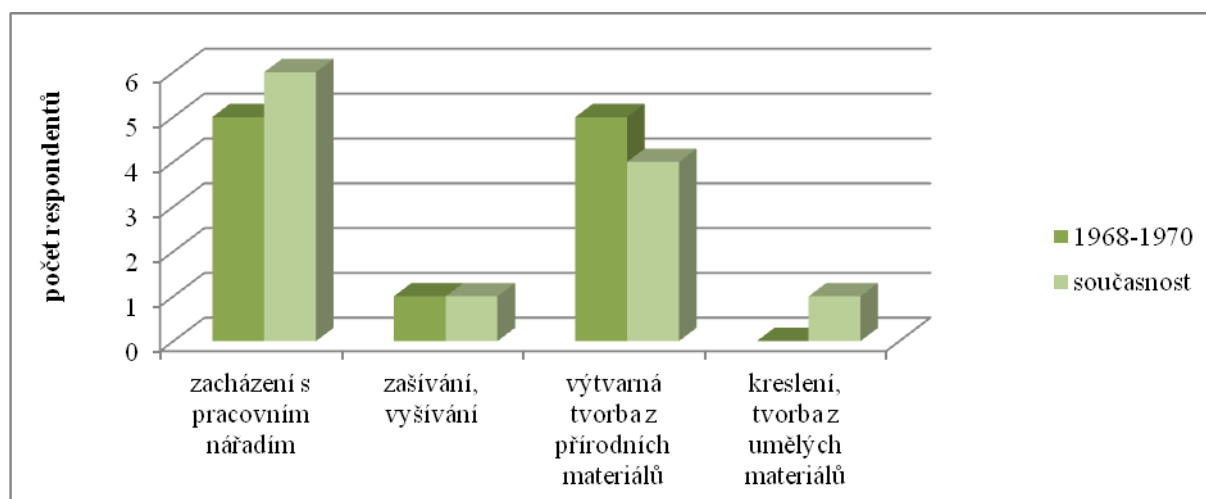
Rukodělné práce

Děti ve skautingu se učí pracovat rukama, aby zvládly doma i na táboře všechny drobné opravy.

Skupina A – všech 5 respondentů učilo děti v době schůzek zacházet s pracovním nářadím a věnovali se výtvarné tvorbě z přírodních materiálů, 1 respondent k tomu uvedl, že učil zašívání a vyšívání.

Skupina B – Respondenti v počtu 6 uvedli, že učí děti zacházet s nářadím, 4 respondenti uvedli výtvarnou tvorbu z přírodních materiálů a 1 respondent uvedl zašívání, vyšívání, kreslení a tvorbu z umělých materiálů.

Graf 13: Rukodělné práce

Zdravověda

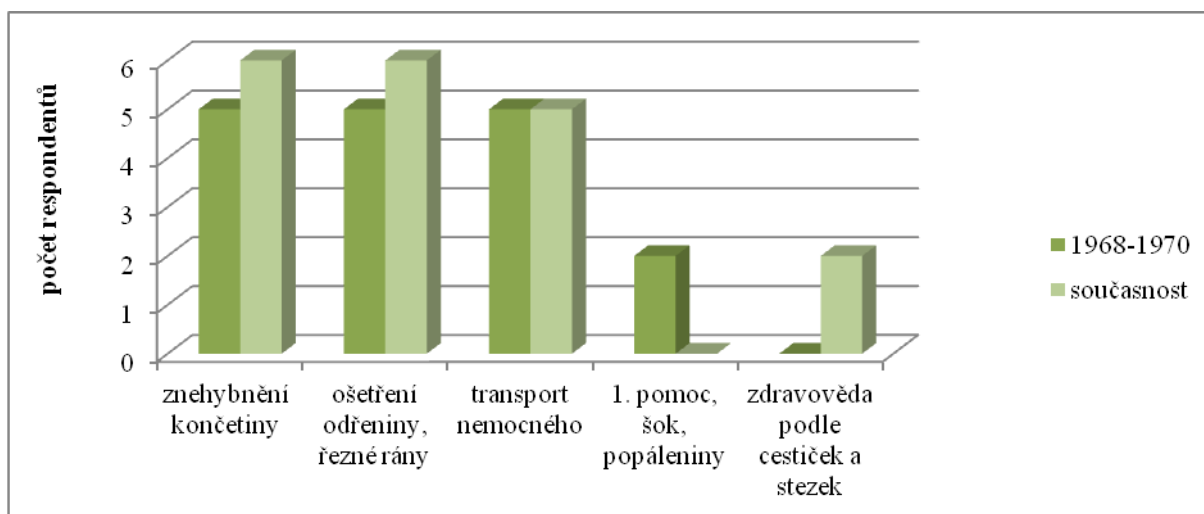
Pomoc kamarádovi i ostatním lidem při zranění by měl umět každý skaut.

Skupina A – 5 respondentů shodně uvedlo, že učili děti, jak ošetřit odřeniny, řezné rány a transport nemocného, 3 z nich k předchozímu uvedli znehybnění končetiny a 1 z nich uvedl procvičování zdravotní výchovy podle cestiček, stezek²⁰.

Skupina B – všech 6 respondentů uvedlo, že v rámci zdravotní výchovy učí děti, jak znehybnit končetiny a ošetřit odřeninu a řeznou ránu, 5 respondentů přidalo učení transportu nemocného a 2 respondenti učí 1. pomoc, jak si poradit při šoku a popáleninách.

²⁰ Skautská stezka či cestička je název pro veškeré činnosti, které skauting obsahuje. Stezka je hlavním výchovným nástrojem skautingu (Šantora, aj. 2012).

Graf 14: Znalosti zdravotvdy

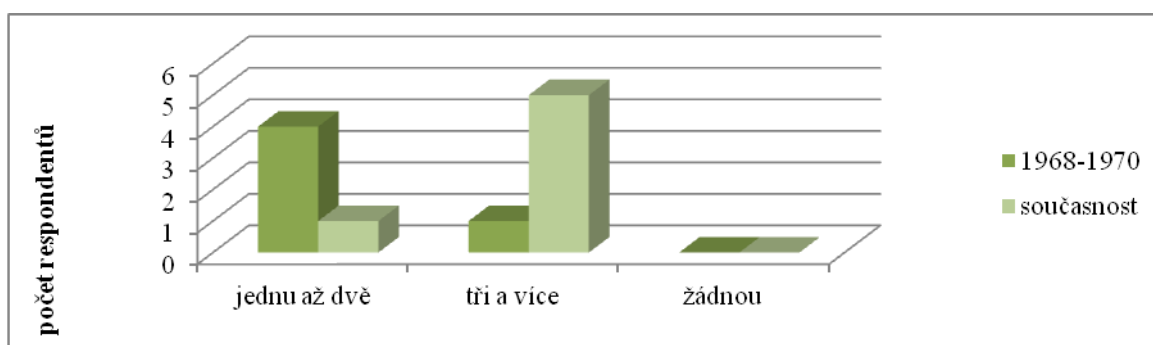
Počet her v průběhu jedné schůzky

Skauting si je vědom, že hrát si, je pro děti velmi důležité z mnoha důvodů (např. obratnost, představitivost, zdatnost...).

Skupina A – 4 respondenti (80 %) uvedli, že v průběhu jedné schůzky s dětmi hráli jednu až dvě hry, 1 respondent uvedl zařazení tři a více her během jedné schůzky.

Skupina B – 5 (83 %) respondentů uvedlo zařazení třech a více her v průběhu jedné schůzky, jen 1 respondent (17 %) uvedl jednu až dvě hry.

Graf 15: Počet her v průběhu jedné schůzky

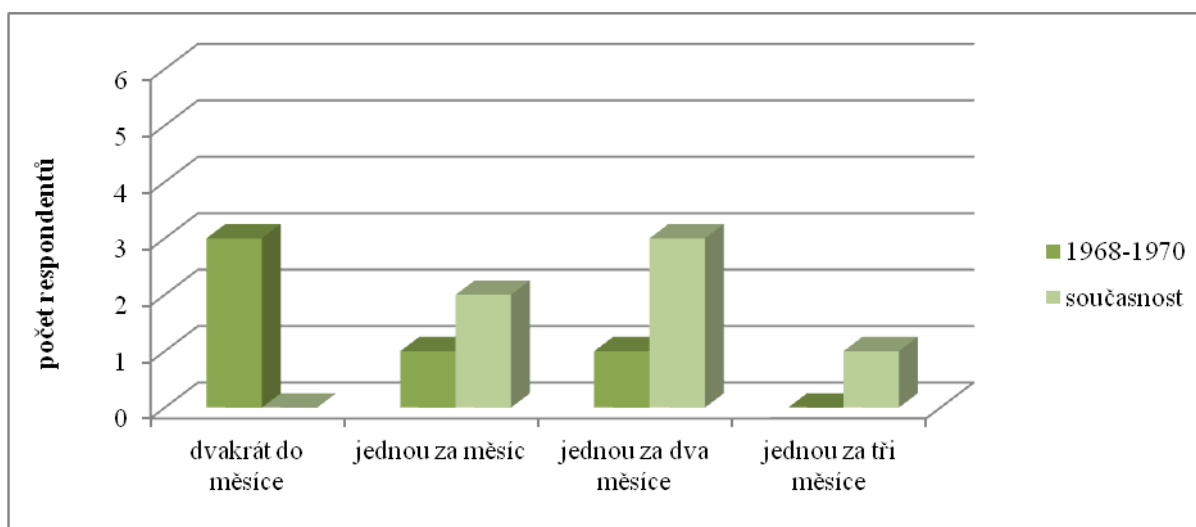
Družinové výpravy

Celodenní vycházky plné soutěží, nových znalostí, dovedností atd. jsou oblíbené u dětí i vedoucích či rádců.

Skupina A – jak často chodili vedoucí či rádcové na výpravy uvedli následovně: 3 respondenti (60 %) uvedli, že se vypravovali na celodenní výlety dvakrát do měsíce, 1 respondent (20 %) uvedl jednou za měsíc a další 1 respondent (20 %) uvedl jednou za dva měsíce.

Skupina B – 3 (50 %) respondenti uvedli konání družinových výprav jednou za dva měsíce a 2 (33 %) respondenti uvedli jednou za měsíc, 1 (17 %) respondent jednou za tři měsíce.

Graf 16: Četnost konání družinových výprav

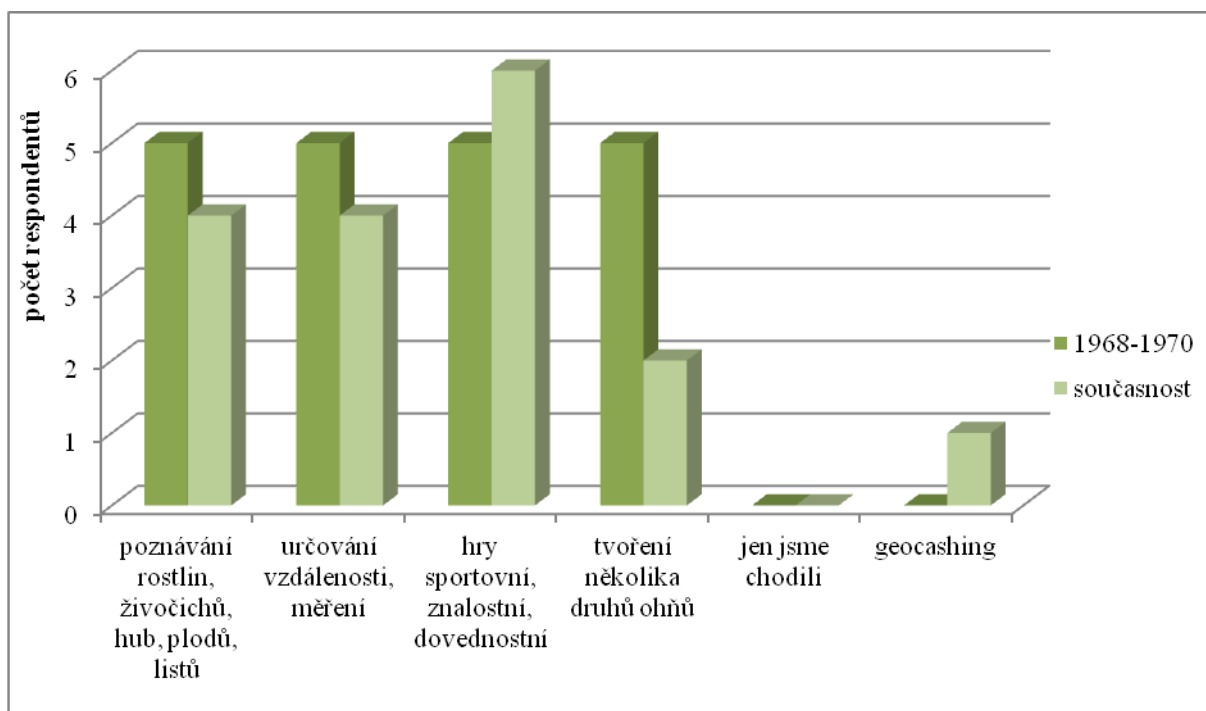
Aktivity na výpravách

Aktivity jsou důležitým prvkem na výpravách. Většinou se hrají hry rozvíjející znalosti, dovednosti fyzický stav dětí. Respondenti z obou skupin uvedli, že zařazovali různé aktivity během výprav.

Skupina A – všichni respondenti, tedy 5, uvedlo, že s dětmi na výpravách poznávali přírodu, určovali a měřili vzdálenosti, hráli s dětmi sportovní, znalostní i dovednostní hry, tvořili ohně.

Skupina B – 6 respondentů uvedlo hraní sportovních, znalostních a dovednostech her, 4 respondenti k tomu uvedli určování a měření vzdálenosti, poznávání rostlin, živočichů, hub atd., 2 respondenti k tomu uvedli, že s dětmi tvoří na výpravách ohně a 1 respondent k tomu uvedl novou aktivitu geocashing.

Graf 17: Aktivita na výpravách

Rituál na táboře

Rituálů neboli opakovaná jednání s předem danými pravidly mají skauti při svých setkání několik. Rituály konají v klubovnách, na výpravách i táborech. Rituály jsou např. slovní, zvukové, gestikulace.

Tabulky 5 a 6 znázorňují rituál, který se pod vedením skautských vedoucích či rádců konal v období let 1968-1970 i v období od roku 1990 do současnosti.

Skupina A – všichni respondenti, tedy 5 (100 %) na táboře každý večer stahovali státní vlajku ze stožáru umístěného uprostřed tábora za zpěvu skautské hymny.

Skupina B – Stejný rituál uvedlo všech 6 respondentů (100 %).

Tabulka 5: Rituál na táboře v období 1968-1970

Rituál	Absolutní počet	Relativní počet
stažením státní vlajky ze stožáru umístěného uprostřed tábora a zpěvem skautské hymny	5	100%
společenskou hrou	0	0%
oběhnutím tábora	0	0%

Tabulka 6: Rituál na táboře v současnosti

Rituál	Absolutní počet	Relativní počet
stažením státní vlajky ze stožáru umístěného uprostřed tábora a zpěvem skautské hymny	6	100%
společenskou hrou	0	0%
oběhnutím tábora	0	0%

Sbírání surovin (papír, kaštiny, žaludy atd.)

Skauti pomáhají společnosti i přírodě v podobě sbírání různých surovin neboli nezpracovaným materiálem. Sběrem kaštanů, žaludů dělají radost lesní zvěři, sběrem papírů či hadrů společnosti. Sběry jsou jedním z prostředků, jak si vydělat peníze na výlety nebo na pomůcky pro konání her.

Skupina A – 3 respondenti (40 %) uvedli, že jejich oddíly sbíraly suroviny cca čtyřikrát za rok – příležitostně nebo dle potřeby, 2 respondenti uvedli sbírání třikrát za rok.

Skupina B – 3 respondenti (50 %) uvedli, že oddíly sbírají suroviny jednou za rok, 2 respondenti (33 %) uvedli, že suroviny nesbírají a 1 respondent (17 %) uvedl četnost sbírání surovin cca čtyřikrát za rok či příležitostně nebo dle potřeby.

Tabulka 7: Četnost sbírání surovin v období 1968-1970

Rituál	Absolutní počet	Relativní počet
nesbírají se	0	0%
jednou za rok	0	0%
dvakrát za rok	0	0%
třikrát za rok	2	40%
dle potřeby, příležitostně – cca čtyřikrát za rok	3	60%

Tabulka 8: Četnost sbírání surovin v období 1990- současnost

Rituál	Absolutní počet	Relativní počet
nesbírají se	2	33%
jednou za rok	3	50%
dvakrát za rok	0	0%
třikrát za rok	0	0%
dle potřeby, příležitostně, cca čtyřikrát za rok	1	17%

7.2 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Respondenti byli zastoupeni více muži než ženami (muži – 73 %, ženy – 27 %). Respondenti obou skupin měli a stále mají důvody pro zastávání funkce vedoucího či rádce téměř stejné, ale v minulosti všichni vedoucí či rádcové chtěli především předávat skautské zásady oproti dnešním vedoucím či rádcům, pro něž tento důvod není vždy samozřejmostí.

Věk dětí pro vstup do skautingu byl po druhém obnovení více rozsáhlý – 5-10 let, na rozdíl od současnosti, kdy do oddílů vstupují děti pouze ve věku od 5 let do 9 let věku. Tyto děti do skautingu přiváděly a přivádějí většinou stejné osoby.

Skautské symboly, jak jsem uvedla v teoretické části, neodmyslitelně patří ke skautingu a je zajímavé, že po druhém obnovení skautingu viselo v klubovnách více symbolů, než jich visí v současnosti. Na tom, že na úklidu klubovny se podílejí všechny děti, se shodli všichni respondenti. S klubovnou jsou spojené schůzky, které v ní mimo jiné probíhají. Zahajování a ukončování družinových schůzek je v současnosti rozdílné, neboť jen třetina respondentů ze skupiny B se shoduje se skupinou A na tom, že se schůzky zahajovaly a zahajují, ukončovaly a ukončují pokřikem. Překvapující je, že dva respondenti ze současnosti s dětmi žádný rituál neprovádějí, což se neshoduje s informací o družinovém pokřiku v teoretické části.

Knihy se skautskou tematikou byly a stále jsou součástí skautských schůzek. Rozdílná je ovšem četnost zařazování – v minulosti se věnovali vedoucí či rádcové knihám častěji než v současnosti. Zápisníček dostává každý nově příchozí člen skautingu. Jen 50 % vedoucích či rádců z minulosti se shoduje se zvyky současných vedoucích či rádců, což znamená, že v současnosti jen polovina vedoucích či rádců

požaduje nošení zápisníčku na každé setkání oproti minulosti, kdy si děti nosily zápisníčky vždy s sebou.

Na místě, kde se děti učily a učí orientovat podle mapy a její obsah, se shodlo 100 % respondentů tím, že uvedli klubovnu i přírodu. „Skautská bible“ popisuje různé možnosti učení morseovky. V minulosti vedoucí či rádcové učili písemně, signalizovat zvukem, praporkem a světlem, oproti současnosti, kdy je morseovka učena jen písemně. Uzlování je aktivita, které se v minulosti věnovala téměř většina vedoucích či rádců každou schůzku, kdežto současní vedoucí či rádcové ji zařazují jen každou druhou schůzku nebo jednou za jeden či dva měsíce, což je mnohem méně často. Skautské značky všichni vedoucí či rádcové učili děti v minulosti teoreticky i prakticky, kdežto v současnosti to takto učí jen polovina. Jeden respondent ze současnosti dokonce uvedl, že skautské značky vůbec neučí.

Pro částečné poznávání přírody nejvíce respondentů ze skupiny A i ze skupiny B uvedlo, že nejčastěji používaným způsobem poznávání listů stromů je pro ně sběr listů a jejich následné určování. V současnosti ubylo učení v klubovně z knih i v přírodě na stromech. Určitou dovedností každého skauta bylo a je umět zacházet s pracovním nářadím, což potvrdili všichni vedoucí či rádcové z minulosti i současnosti. Mezi jiné dovednosti patří např. výtvarná tvorba, která v dnešní době není jen z přírodních materiálů, ale také z umělých materiálů. Zdravovědu učili skautští vedoucí či rádcové v minulosti a učí ji i současní vedoucí či rádcové poměrně stejně.

Znatelný rozdíl je v počtu zařazování her během schůzky v minulosti a v současnosti. V minulosti vedoucí či rádcové zařazovali méně her (jednu až dvě hry) než vedoucí či rádcové současní (tři a více her). Na družinové výpravy v minulosti vedoucí či rádcové chodili s dětmi častěji (nejčastěji dvakrát do měsíce), než v současnosti (nejčastěji jednou za dva měsíce). Děti se na výpravách pod vedením svých vůdců či rádců věnovaly a věnují mnoha aktivitám, současní vedoucí či rádcové se zaměřují na skautské aktivity popsané ve skautských knihách, nejvíce na různé hry, které se nyní přizpůsobují současnému trendu, např. geocashing.

Pobyt na táboře má svá pravidla. Jedno se podle respondentů nemění v minulosti ani v současnosti. Jedná se o pravidlo, že se na konci každého dne na táboře za přítomnosti všech stahuje státní vlajka ze stožáru a při tom všichni zpívají skautskou hymnu. Sbíráni surovin, které bylo v minulosti zařazované mezi běžné aktivity, není v současnosti tak časté, dokonce někteří současní vedoucí či rádcové nesbírají s dětmi suroviny žádné.

7.3 Vyhodnocení polostrukturovaného rozhovoru

7.3.1 Charakteristika respondentů

Oba respondenti se zásadně podíleli na druhém obnovení skautingu na Československu v roce 1968 a zároveň byli skautskými vedoucími již od počátku druhého obnovení, neboť jejich skautská praxe sahá do období prvního skautského obnovení v letech 1945-1950. V současné době jsou pánové členy skautského oddílu v Českém Dubu, ale aktivně se na výchově skautských dětí nepodílejí.

7.3.2 Analýza rozhovoru vedoucích Československého skautingu v letech 1968-1970

Respondenti se ve svých odpovědích shodli, že atmosféra z dnešního pohledu po vyhlášení obnovení skautingu byla neopakovatelně euforická, veselá a plná nadšení, doprovázená velikou chutí do práce. Prací je myšleno propagování skautingu s hlavním cílem upoutat pro skautskou činnost co nejvíce dětí a hlavně předávání znalostí a dovedností dětem i mládeži. Oba respondenti tvrdí, že skautské zásady dodržovali i v dobách, kdy byl skauting zakázán, a proto šíření skautského výchovného hnutí, které se osvědčilo již v minulosti, bylo pro ně snadnější.

Z rozhovoru vyplývá, že bezprostředně po obnovení skautingu byly děti rozřazeny do oddílů. V klubovnách získaných od MNV Český Dub byly děti obeznámeny s historií skautského hnutí, vytvářely skautské náležitosti, čímž začalo nenásilné zdokonalování jejich dovedností. Příprava na složení slibu patřila mezi počáteční aktivity. Důležitou náležitostí každého skauta byl skautský kroj, který objednávali vedoucí z ústředí Junáka.

Z analýzy rozhovoru dále vyplývá, že během roku aktivitami směřujícími k celkovému rozvoji dětí byly:

- v klubovně: čtení o historii, seznámení se skautskými symboly (skautské desatero, znaky, odznaky, pokřiky, hesla, denní příkaz...), s knihami spisovatele Jaroslava Foglara, učení morseovky, hymny státní i skautské, přípravy na složení slibu, nováčkovské zkoušky, plnění odborek, které byly po splnění vyobrazeny na rukávech skautských košilí, výroba KPZ²¹ (krabička poslední záchrany), hraní her nejen

---

²¹ „Krabička poslední záchrany obsahuje mnoho různých maličkostí, které nám někdy pomohou v nouzi. Je tam kousek svíčky, škrátka s několika zápalkami, svinutý drátek, provázek, kousek náplasti, obvazu, 2 až 3 hřebíky, několik napínáčků, složený lístek čistého papíru, malá ořezaná tužka, guma na mazání,

pro zábavu, ale především pro získání dovedností i znalostí. Dosažené dovednosti a znalosti si děti zapisovaly do zápisníčků, které obdržely při vstupu do skautského oddílu.

- v přírodě: poznávání přírody v reálu, např. stromy, rostliny, květy, plody, ptactvo, stopy; praktické užití znalostí z klubovny – stavění stanů, ohňů, odlévání stop zvířat, jak se chovat v přírodě; hry různého charakteru – sportovní, dovednostní, znalostní – běh, házení, šipky, stopovaná, hledání pokladů; pomoc společnosti – sběry papíru, železa, kaštanů, žaludů, šípků, sázení stromků. Mnoho volnočasových sportovních aktivit vedoucí převzali od Sokola Hoření Paseky, kde aktivně působil pan Pavlů.

Oba respondenti se svými názory shodují, že v přírodě bylo možné provádět s dětmi více aktivit z důvodu velkého a rozmanitého prostoru.

Respondenti subjektivně s odstupem času vyzdvihovali dobré chování dětí, které uměly naslouchat vedoucím a s chutí plnily své skautské povinnosti i závazky.

Respondenti se ve svých vzpomínkách shodli, že přípravy na tábory v letech 1968 a 1970 trvaly několik měsíců před jejich konáním. Bylo třeba zajistit:

- administrativu – nahlásit konání tábora Národnímu výboru, Veřejné bezpečnosti, hasičům a hygieně, seznam dětí odevzdat na hygienu, lékařská potvrzení
- stravu – sestavení jídelníčku, nákup základních potravin a zajištění obchodu k běžnému každodennímu nákupu
- vybavení pro chod tábora – stany, dřevo, plachty, sekery, lopaty, nádobí
- připravit program aktivit na celý čtrnáctidenní pobyt v přírodě se seznamem potřebných pomůcek. Při sestavování programu se myslelo i na možnosti špatného počasí. Program se během tábora upravoval dle aktuálního stavu počasí, dětí i vedoucích.

Po krátkém zamyšlení oba respondenti s úsměvem ve svých vzpomínkách popisují příjemné chvíle, kdy se podíleli s dětmi během tábora na přípravě pomůcek na hry a někdy se přímo her účastnili, což byla příjemná stránka tábora. Méně příjemné bylo kontrolování úklidu stanů či práce oddílů.

Respondenti zdůrazňovali, že pro děti nebyl tábor jen jedna velká hra. Děti měly na táboře povinnosti, neboť k plnění povinností je skauting učil. Podílely se na stavění

---

několik špendlíků obyčejných i zavíracích, jehly, černá a bílá nit, drobné mince, kousek křídly, tři známky, kousek březové kůry k zapálení ohně, gumička na převázání“ (Břicháček 2001, s. 72).

tábora (podsady, vstupní brána, kuchyň, latríny, ohniště), měly pravidelné služby v kuchyni, na noční hlídce, dělaly dříví na oheň.

Respondenti důrazně připomínali, že v každém oddíle byly děti různého věku, neboť práce skauta je postavená na sounáležitosti mladších se staršími, což je princip skautského hnutí. To znamená, že starší skauti se starali a učili mladší skauty všemu, co je obsaženo ve skautingu.

Pro respondenty nebyl podzim v roce 1970 šťastným obdobím, jak uvedli ve svých odpovědích. Jimi propagovaný výchovný cíl, který byl daný skautským hnutím, byl opět zakázán. Většina dětí přešla do různých oddílů soustřeďujících se pod hlavičkou PO SSM (Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže), která byla dominantní organizací pro děti a mládež od ledna 1970. Z analýzy rozhovoru vyplývá, že se skauting prolínal v chodu pionýra i na pionýrských táborech, neboť pionýry vedli někteří bývalí skautští vedoucí, kteří se stále drželi určitých skautských zásad. Respondenti, po návratu do doby po roce 1970 ve vzpomínkách, si jsou vědomi úspěšného fungování skautského hnutí, neboť některé skautské zásady, cíle či činnosti převzala pro své fungování PO SSM.

Dnešní pohled respondentů na dobu po zákazu činnosti skautského hnutí už není příliš zatrpklý, ale stále smutný. Shodně vypovídali, že mnoho skautských vedoucích činných v době druhého obnovení skautského hnutí, bylo po roce 1970 v pracovním životě za svoji angažovanost ve skautingu určitými způsoby trestáno. Jednomu z respondentů, který byl zaměstnaný ve vedení státního podniku, se pracovní podmínky natolik zhoršily, že musel nejen ze své pracovní pozice, ale i z podniku odejít. Jeho následnou pracovní náplní bylo na dobu 10 let fárání v dole. Respondenti se shodli, že jejich situace po roce 1970 z dnešního pohledu nebyla zdaleka tak špatná, jako situace některých skautských vedoucích zavíraných do vězení z důvodu své činnosti ve skautském hnutí.

Respondenti se shodli, že vždy byli a stále jsou pyšní na své působení ve skautském hnutí, neboť skauting je dle jejich názoru velmi dobře propracovaný výchovný systém připravující děti pro život, což dokládá jeho více než staleté fungování. Avšak smutně konstatovali z dnešního pohledu do minulosti, že se počet dětí činných ve skautských střediscích snižuje a možná je to jedním z mnoha dalších důvodů úpadku morálky mládeže.

7.4 Shrnutí výsledků polostrukturovaného rozhovoru

Ze vzpomínek respondentů je zřejmé, že o skauting byl v roce 1968 veliký zájem jak u dospělých tak u dětí, což potvrzuje fakt, že po náboru vznikly čtyři oddíly ve středisku Český Dub a měly 77 dětí a 15 činovníků.

Aktivita vedoucích a dětí se bezprostředně po obnovení zaměřovaly na vybavování kluboven a tvoření skautských náležitostí. Protože děti o skautingu neměly žádné informace z předchozích let, vedoucí je seznamovali se skautingem – jeho historií, systémem, symboly, zásadami i výchovnými prostředky, nechyběly ani knihy se skautskou tematikou např. takzvané foglarovky.

Po seznámení se skautingem se vedoucí či rádcové s dětmi snažili věnovat veškerým aktivitám, které popisuje Antonín Benjamín Svojsík ve své knize *Základy junáctví* nazývané všemi skauty Skautská bible.

Tábory byly pro vedoucí i děti vyvrcholením celoroční práce i her skautů. Vedoucí s přípravou tábora měli poměrně mnoho práce, ale veselá nálada během konání tábora jim vynahradila veškeré úsilí. Děti si na táborech jen nehrály, ale podílely se svými povinnostmi na chodu tábora.

Aktivita zařazované skautskými vedoucími či rádci v letech 1968-1970 jsou na obrázcích 8-25.

Dle informací založených na vzpomínkách respondentů byly děti skautingem nadšené, chovaly se v rámci představ o slušném chování dospělých vedoucích.

Zákaz činnosti skautského hnutí v Československu roku 1970 byl pro vedoucí velkým zklamáním. Někteří nesli za své působení ve skautingu v pracovním životě neblahé následky. Někteří se výchovy dětí nevzdali a pokračovali jako vedoucí v pionýrské organizaci, kde částečně používali pro výchovu dětí skautský systém s jeho aktivitami rozvíjející děti, dle jejich názoru, správným směrem.

Pro děti zákaz skautské činnosti znamenal přechod do oddílů pionýrské organizace, kde schůzky probíhaly podobně jako ve skautingu.

Zdokumentované aktivity, které byly náplní skautských setkání v letech 1968-1970, jsou k nahlédnutí v příloze C na obrázcích 8-25.

8 SPLNĚNÍ CÍLŮ PRÁCE

Z autorského dotazníku určeného pro skautské vedoucí či skautské rádce vyplývá, že se důvody pro vstup do skautingu dítěte, vedoucího či rádce výrazně nemění. Také skautské klubovny fungují v téměř stejném skautském duchu. Aktivity zařazované skautskými vedoucími či rádci v období od roku 1968 do roku 1970 a v současnosti jsou až na malé odchylky stejné. Z rozhovoru s respondenty vyplývá, že druhé oživení skautského hnutí bylo velikým přínosem pro ně samotné a především pro děti, kterým se věnovali dle zásad a principů skautské výchovy, neboť považují skautský výchovný systém pro výchovu dětí za velmi vhodný.

8.1 *Platnost hypotézy a tvrzení*

V praktické části jsme došli k výsledkům, které ověřily platnost či neplatnost hypotézy a tvrzení definovaných na začátku průzkumu. Výsledky pomohly k naplnění cíle práce, tj. zjistit, jaké aktivity volili skautští vedoucí či rádcové v letech 1968-1970 a jaké aktivity zařazují do své činnosti skautští vedoucí či rádcové v dnešní době.

Hypotéza předpokládala, že skautští vedoucí v letech 1968-1970 upřednostňovali stejné základní aktivity jako skautští vedoucí, kteří vedou skautské oddíly od roku 1990 do současnosti. Na základě výsledků dotazníku bylo možné potvrdit, že větší část dotazovaných zařazuje do své činnosti ve skautingu stejné aktivity.

Hypotéza byla potvrzena.

Tvrzení č. 1 předpokládalo, že více než 80 % skautských vedoucích z jednotlivých období uvádí, že v klubovnách byly / jsou umístěny skautské znaky a heslo skautů. Z dotazníku vyplývá, že v období 1968-1970 visely skautské znaky a heslo skautů ve všech klubovnách, v současnosti visí skautské znaky a heslo skautů v klubovnách také.

Tvrzení je pravdivé.

Tvrzení č. 2 předpokládalo, že alespoň 90 % vedoucích z jednotlivých období uvádí, že mezi zařazované aktivity patřilo / patří učení skautských značek. Z dotazníku vyplývá, že 100 % vedoucích či rádců v minulosti učilo děti skautské značky, jen 83 % současných vedoucích či rádců uvedlo učení skautských značek.

Tvrzení je pravdivé pro období 1968-1970, ale není pravdivé pro současnost.

Tvrzení č. 3 předpokládalo, že více než 70 % skautských vedoucích z jednotlivých období uvádí, že v rámci výpravy děti učili / učí zacházet s pracovním nářadím. Zacházení s pracovním nářadím učili všichni skautští vedoucí či rádcové v minulosti a učí ho i současní vedoucí či rádcové.

Tvrzení je pravdivé.

Tvrzení č. 4 předpokládalo, že více než 90 % skautských vedoucích z jednotlivých období uvádí, že s dětmi minimálně jednou za den na táboře zpívali / zpívají skautskou hymnu. Z výpovědí respondentů vyplývá, že skautská hymna se zpívala každý večer na táboře v minulosti a tento zvyk se udržuje i v současnosti.

Tvrzení je pravdivé.

Tvrzení č. 5 předpokládá, že alespoň 80 % skautských vedoucích z jednotlivých období uvádí, že se s dětmi podíleli / podílejí na ochraně životního prostředí prostřednictvím sběrů různých surovin. Suroviny děti sbíraly pod vedením všech skautských vedoucích či rádců v minulosti, v současnosti necelá tři čtvrtina vedoucích sbírá s dětmi různé suroviny.

Tvrzení je pravdivé pro období 1968-1970, ale není pravdivé pro současnost.

9 SOUHRN

Na základě zjištěných výsledků z dotazníku mohu konstatovat, že základní aktivity konané skautskými vedoucími v letech 1968-1970 se téměř shodují s aktivitami konanými vedoucími či rádci v současnosti. Všichni dotazovaní na otázky ohledně konání aktivit odpověděli kladně. Tím se potvrdila hypotéza, která předpokládala, že skautští vedoucí v letech 1968-1970 upřednostňovali stejné základní aktivity jako skautští vedoucí, kteří vedou skautské oddíly v současnosti.

Skautskými symboly se zabývalo tvrzení č. 1, které předpokládalo, že více než 80 % skautských vedoucích z jednotlivých období uvádí, že v klubovnách byly / jsou umístěny skautské znaky a heslo skautů. Výsledky dotazníku mi sdělily, že v minulosti byly umístěny a v současnosti jsou stále umístěny skautské znaky a heslo skautů. Tím byla pravdivost tvrzení 1 potvrzena.

Pravdivost tvrzení č. 2 byla potvrzena jen částečně, neboť v současnosti jen 83 % vedoucích učí děti skautské značky jen teoreticky nebo kombinují teoretické učení s praktickým oproti vedoucím v minulosti, kteří učili skautské značky všichni a to jak teoreticky i prakticky.

Umět zacházet s pracovním nářadím by podle skautských myšlenek měl každý skaut. Všichni vedoucí či rádcové, tedy 100 %, uvádí, že zařazovali a stále zařazují zacházení s pracovním nářadím během schůzek. Tím byla potvrzena pravdivost tvrzení č. 3, které předpokládalo, že více než 70 % skautských vedoucích z jednotlivých období uvádí, že v době jejich společného setkání děti učili / učí zacházet s pracovním nářadím.

Domnívala jsem se v tvrzení č. 4, že více než 90 % skautských vedoucích z jednotlivých období uvádí, že s dětmi minimálně jednou za den na táboře zpívali / zpívají skautskou hymnu. Pravdivost mého tvrzení byla potvrzena, neboť 100 % vedoucích či rádců uvedlo, že skautská hymna se zpívala každý večer na táboře v minulosti a tento zvyk se udržuje i v současnosti.

Poslední tvrzení č. 5 této bakalářské práce se zabývalo předpokladem, že alespoň 80 % skautských vedoucích z jednotlivých období uvádí, že se s dětmi podíleli / podílejí na ochraně životního prostředí prostřednictvím sběrů různých surovin. Pravdivost tvrzení byla potvrzena částečně, neboť v minulosti všichni (100 %) vedoucí či rádcové s dětmi sbírali různé suroviny třikrát až čtyřikrát za rok, ale jen někteří současní (17 %) vedoucí či rádcové sbírají čtyřikrát za rok, někteří (50 %) jednou za rok a někteří (33 %) nesbírají suroviny vůbec.

10 DISKUSE

V této práci jsem se zabývala zjišťováním, jaké aktivity volili skautští vedoucí či rádcové v letech 1968-1970 a jaké aktivity zařazují do své činnosti skautští vedoucí či rádcové v dnešní době. Dále jsem se zabývala rekonstrukcí oživení druhého obnovení skautského hnutí na Československu.

Po druhém obnovení skautingu v Československu se vedoucí na Československu, plní nadšení a chutě do práce, svědomitě vrhli dle zásad skautingu do opětovného koloběhu volnočasové výchovy dětí ve skautských oddílech. Jejich nadšení bylo opětováno nadšením plnění skautských úkolů svěřených dětí.

Vedoucí zpočátku zapojovali děti do potřebných aktivit spojených s novým založením chodu skautského střediska Český Dub. Při společném vytváření zázemí se děti jistě naučily novým praktickým dovednostem a především práci v kolektivu, kde zastává každý své místo a zároveň tvoří celek. Už těmito aktivitami vedoucí začali děti dle skautingu připravovat a život.

Během dvou let fungování skautingu vedoucí zařazovali na skautských setkáních takové aktivity, aby si děti pohrály a zároveň získaly nové znalosti i dovednosti, tak jak si to představoval světový zakladatel skautingu Robert Baden-Powell a další propagátoři skautského hnutí.

Velmi smutný byl pro skauty rok 1970, neboť překazil jejich krátké nadšení ze skautské práce s dětmi. Aktivity konané skautskými vedoucími v době legálního fungování skautingu se přenesly do činnosti oddílů v PO. Přenesly je tam někteří skautští vedoucí, kteří pokračovali ve volnočasové výchově dětí nadále. Skautské myšlenky jejím zakázáním nezanikly.

Aktivity popsané Antonínem Benjaminem Svojsíkem ve „Skautské bibli“ a následně dalšími spisovateli byly a stále jsou na Československu páteří skautských setkání (schůzek, výprav, táborů).

Současní vedoucí či rádcové se liší nepatrně od těch z období druhého obnovení v zařazování aktivit během skautských setkání. Skauting na Československu se snaží o zachování skautingu v původní podobě, i když současné trendy nabízejí dětem jiné aktivity. To je možná právě důvod, proč je ve středisku Český Dub jen 53 členů oproti období 1968-1970, kdy mělo středisko 92 členů.

11 ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo provést rekonstrukci oživení skautského hnutí na Československu v letech 1968-1970. Dalším cílem bylo zjistit, jaké aktivity volili skautští vedoucí či rádcové v letech 1968-1970 a jaké aktivity zařazují do své činnosti skautští vedoucí či rádcové v dnešní době.

Skauting je považován za jeden z největších výchovných hnutí na celém světě. Hnutí je aktivní více než sto let. Počet členů v hnutí se za dobu fungování vyšplhal na několik set miliónů. Skautští vedoucí či rádcové se po desetiletí snaží o všestrannou výchovu dětí a mládeže ve volném čase. Skautské aktivity rozvíjejí u dětí vztah k přírodě, fyzickou i psychickou zdatnost a kolektivního ducha. Členem hnutí se může stát osoba jakéhokoli věku, pohlaví a vyznání. Skauting nedělá rozdíly mezi chudými a bohatými.

Výsledkem mé bakalářské práce bylo shrnout a porovnat aktivity konané ve skautském středisku Český Dub po druhém obnovení skautingu s aktivitami současně konanými. S pomocí dotazníku a polostrukturovaného rozhovoru jsem zjišťovala potřebné informace. Informace vztahující se k minulosti jsou částečně subjektivním pohledem pamětníků do minulosti. Ze získaných informací můžu konstatovat, že vedoucí či rádcové se v minulosti věnovali stejným základním skautským aktivitám, jako se věnují skautští vedoucí či rádcové i v současnosti. Jde o aktivity, které popisují zakladatelé skautingu a které se díky svým vhodným výchovným charakterem přenášejí z generace na generaci.

Nejdůležitější část práce se zabývá skautskými aktivitami, které jsou nosným prvkem skautského hnutí. Z dodržování tzv. základních pravidel skautingu můžeme usoudit, že všichni vedoucí či rádcové ve středisku Český Dub považují skauting jako výchovné hnutí za správné a vhodné k vyplnění volného času dětí. Všestranná volnočasová výchova dětí, jak ji svým programem (stezkou) představuje skauting, je jejich představou.

Výsledek šetření dokládá sílu a stálost skautingu. Skautské hnutí dokázalo přežít v jakémkoli politickém režimu a pružně se přizpůsobuje trendům každé doby.

Skautským vedoucím či rádcům jde stále především o to, prostřednictvím konání aktivit, vštěpovat dětem čestnost, odvahu, bratrství a solidaritu. Ráda bych touto prací pomohla k šíření skautingu, k hnutí všeobecně rozvíjející děti a mládež.

12 SEZNAM LITERATURY

1. ANDĚL, R. 1991. *Český Dub: 1291-1991*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelst. ISBN 80-704-7037-2.
2. BADEN-POWELL, R. S. S., 1993. Vlče, skaut, rover. Liberec: Skauting. ISBN 80-85421-06-2.
3. BŘICHÁČEK, V., 2001. Junák na přelomu století. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR. ISBN 80-86109-56-9.
4. BŘICHÁČEK, V., 1991. Poselství skautské výchovy. Liberec: Skauting. ISBN 80-85421-02-X.
5. BŘICHÁČEK, V., 2001. Skautskou stezkou. 2. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR. ISBN 80-861-0960-7.
6. ČÁDA, F., 1913. Význam skautování: Rozprava o výchovné hodnotě skautingu. Praha: České lidové knihkupectví. ISBN (Brož).
7. ČÁKA, J., 1970. Junácká symbolika. Praha: Nakladatelství Merkur. ISBN 80-7032-876-2.
8. CHRÁSKA, M., 2007. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1396-4.
9. KASPER, T., 2008. Německé venkovské výchovné ústavy: analýza reformně pedagogického konceptu a příklad Svobodné školní obce v Litoměřicích v meziválečné ČSR. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-351-1.
10. NAGY, L., 1999. 250 miliónů skautů. 1. české vyd. Praha: Junák. ISBN 80-861-0923-2.

11. Oficiální stránky města Český Dub, Galileo Corporation s.r.o. [online]. 2013 [vid. 1. 12. 2013]. Dostupné z: <http://www.cdub.cz/>
12. PÁVKOVÁ, J., a kol., 1999. Pedagogika volného času. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN: 80-7178-295-5.
13. PELIKÁN, J. 1998. Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. Praha: Karolinum. ISBN 80-718-4569-8.
14. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2008. Pedagogický slovník. 4. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-416-8.
15. SVOJSÍK, A. B., 1991. Základy junáctví: návod pro výchovu české mládeže na základě systému sira R.Baden-Powella "Scouting" a za laskavého přispění četných odborníků. 3. nezměn. vyd. Praha: Merkur. ISBN 80-703-2001-X.
16. Skauti Český Dub, [online]. 2013 [vid. 21. 11. 2013]. Dostupné z: <http://skautidub.webnode.cz/>
17. ŠANTORA, R. a NOSEK, V., 2012. Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu. 1. vyd. Praha: Mladá fronta-Junák. ISBN 80-868-2572-8.
18. ŠIMÁNEK, J., 1946. Kdo je A. B. Svojsík. 1. vyd. Praha: Orbis
19. ŠVÁB, J. K., 1923. Vlče. Příručka československých vlčat. Praha: Vydáno péčí tiskového odboru hlavního stanu v Praze.
20. ŠVARŤÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K., 2007. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
21. VOSÁTKO, M., 1946. Skautský rok. Praha: Nakladatelství Kropáč a Kucharský. ISBN (Brož).
22. ZAPLETAL, M., 2002. Rádce skautské družiny. Vyd. 2. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR. ISBN 80-86109-88-7.

13 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Scénář polostrukturovaného rozhovoru

Příloha B: Dotazník pro vedoucí

Příloha C: Obrázky

Příloha A

Scénář polostrukturovaného rozhovoru

- 1) Byl jste vůdcem skautského oddílu od počátku druhého obnovení skautingu v roce 1968?

Ano

Ne

- 2) Jak jste prožíval vyhlášení druhého obnovení?

- 3) Jaké aktivity jste s dětmi činili bezprostředně po druhém obnovení?

- 4) Jaké aktivity jste nejčastěji s dětmi prováděli na běžných schůzkách v klubovně či v přírodě?

- 5) Jak jste prožíval přípravy a po té konání letního čtrnáctidenního tábora?

- 6) Jaké povinnosti měly děti na táboře?

- 7) Co pro vás znamenal zákaz činnosti skautingu na podzim roku 1970?

Děkuji.

Příloha B

Dotazník

Dobrý den,

jsem studentka 4. ročníku Pedagogiky volného času na Technické univerzitě v Liberci. V současné době píši bakalářskou práci, která zkoumá, jaké aktivity volili skautští vedoucí či rádcové v letech 1968-1970 a jaké aktivity zařazují do své činnosti skautští vedoucí či rádcové v dnešní době.

Ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku, který vám bude trvat maximálně 15 minut. Zakroužkujte prosím alespoň jednu odpověď nebo doplňte jinou možnost. Vyplněním tohoto dotazníku mi pomůžete získat určitý pohled na dané téma.

Odpovídejte prosím pravdivě, stručně a čitelně, neboť se jedná o průzkum. Dotazník je anonymní. Prosím, nepodepisujte se.

Děkuji.

Hana Tomášová

---

1. Jste

- a) muž
- b) žena

2. V jakých letech jste působil jako vedoucí či rádce skautského oddílu?

- a) 1968-1970
- b) po roce 1990 – nyní

3. Skautským vedoucím či rádcem jste se stal, protože:

- a) chtěl jsem předávat skautské zásady dalším generacím
- b) bavila mě práce s dětmi
- c) nedovedl jsem si život představit bez skautingu
- d) jiné – jaké? _____

4. V kolika letech vstupovaly děti v letech 1968-1970 do skautingu?

- a) 5 - 7 let
- b) 8 - 9 let
- c) 10 a více let

5. Kdo přiváděl dítě ke skautingu nejčastěji?
- a) starší sourozenec
  - b) spolužák
  - c) kamarád, který není ze školy
  - d) rodič, rodinný příslušník
  - e) sám
6. Jaké symboly skautingu visely v klubovně, aby je děti měly stále na očích?
- a) skautské znaky
  - b) oddílové vlajky
  - c) heslo skautů
  - d) skautské desatero
  - e) denní příkaz
  - f) jiné – jaké? _____
7. Kdo z dětí se podílel na úklidu klubovny po schůzce?
- a) jen děvčata
  - b) jen chlapci
  - c) všechny děti
8. Jak jste zahajovali a ukončovali družinové schůzky?
- a) pozdravem
  - b) pokřikem
  - c) úklonem
  - d) jiný rituál – jaký? _____
9. Jak často jste četl s dětmi knihy se skautskou tematikou?
- a) každou schůzku
  - b) jednou za měsíc
  - c) jednou za dva měsíce
  - d) jednou za tři měsíce
  - e) jiný interval – jaký? _____

10. Požadoval jste, aby skauti nosili svůj zápisníček:

- a) pravidelně na každé skautské setkání
- b) jen na výpravy
- c) nemuseli zápisníček nosit nikdy
- d) v jiné situaci – jaké? _____

11. Jaké aktivity jste vykonávali s dětmi v letech 1968-1970?

_____

12. Kde jste procvičoval s dětmi, jak se orientovat podle mapy a co vše mapa obsahuje?

- a) jen v klubovně
- b) jen v přírodě
- c) v klubovně i v přírodě
- d) takovou aktivitu jsme nezařazovali

13. Jaké druhy morseovky jste učil děti na schůzkách?

- a) písemná
- b) signalizace zvukem
- c) signalizace praporkem
- d) signalizace světlem

14. Znalost uzlů je samozřejmostí každého skauta. Jak často jste s dětmi prováděl aktivitu zvanou uzlování?

- a) každou schůzku
- b) každou druhou schůzku
- c) jednou za měsíc
- d) jiný interval – jaký? _____

15. Jak jste učil děti skautské značky?

- a) teoreticky v klubovně z knih
- b) prakticky v přírodě
- c) kombinovali jsme teoretické učení s praktickým
- d) neučili jsme děti skautské značky

16. Jakým způsobem jste učil děti poznávat např. listy stromů?

- a) v klubovně z knih
- b) jen v přírodě na stromech
- c) sběrem listů a následným určováním (herbář)
- d) jinak – jak? _____

17. Jaké rukodělné práce jste zařazoval v době schůzek, výprav či tábora?

- a) zacházení s náradím
- b) zašívání, vyšívání
- c) výtvarná tvorba z přírodních materiálů
- d) jiné – jaké? _____

18. Jaké znalosti jste učil děti z oblasti zdravotní péče?

- a) znehybnění končetiny
- b) ošetření odřeniny, řezné rány
- c) transport nemocného
- d) jiné – jaké? _____
- e) zdravotní péči jsem neučil

19. Kolik her průměrně jste zařazoval do programu jedné schůzky?

- a) jednu až dvě
- b) tři a více
- c) žádnou

20. Jak často jste chodil s dětmi na družinové výpravy?

- a) jednou za měsíc
- b) jednou za dva měsíce
- c) jiný interval – jaký? _____
- d) nikdy

21. Jakým aktivitám jste se věnoval s dětmi při výpravách?

- a) poznávání rostlin, živočichů, hub, plodů, listů
- b) určování vzdálenosti, měření
- c) hry sportovní, znalostní, dovednostní

- d) tvoření několika druhů ohňů
- e) jen jsme chodili
- f) jiným – jakým? _____

22. Jaký rituál se konal na konci každého dne na táboře za vašeho působení?

- a) stažením státní vlajky ze stožáru umístěného uprostřed tábora a zpěvem skautské hymny
- b) společenskou hrou
- c) oběhnutím tábora
- d) jiný – jaký? _____

23. Sbíral jste s dětmi suroviny (např. papír, kaštiny, žaludy)?

- a) ne
- b) ano – jednou za rok
- c) ano – dvakrát za rok
- d) ano – třikrát za rok
- e) ano – jiný interval – jaký? _____

Děkuji.

Příloha C

Obrázek 8: Tábor u Kosti – Sokol Český Dub 1968

Obrázek 9: Vlajka I. oddílu skautů

Obrázek 10: Lyžařský závod skautů v Českém Dubu 1968

Obrázek 11: Lyžařský závod skautů v Českém Dubu 1968

Obrázek 12: Skautský tábor pod Letařovicemi 1969

Obrázek 13: Vedoucí činitelé skautů 1970

Obrázek 14: Dívčí oddíl na táboře v Zahrádkách 1970

Obrázek 15: Chlapecký oddíl na táboře v Zahrádkách 1970

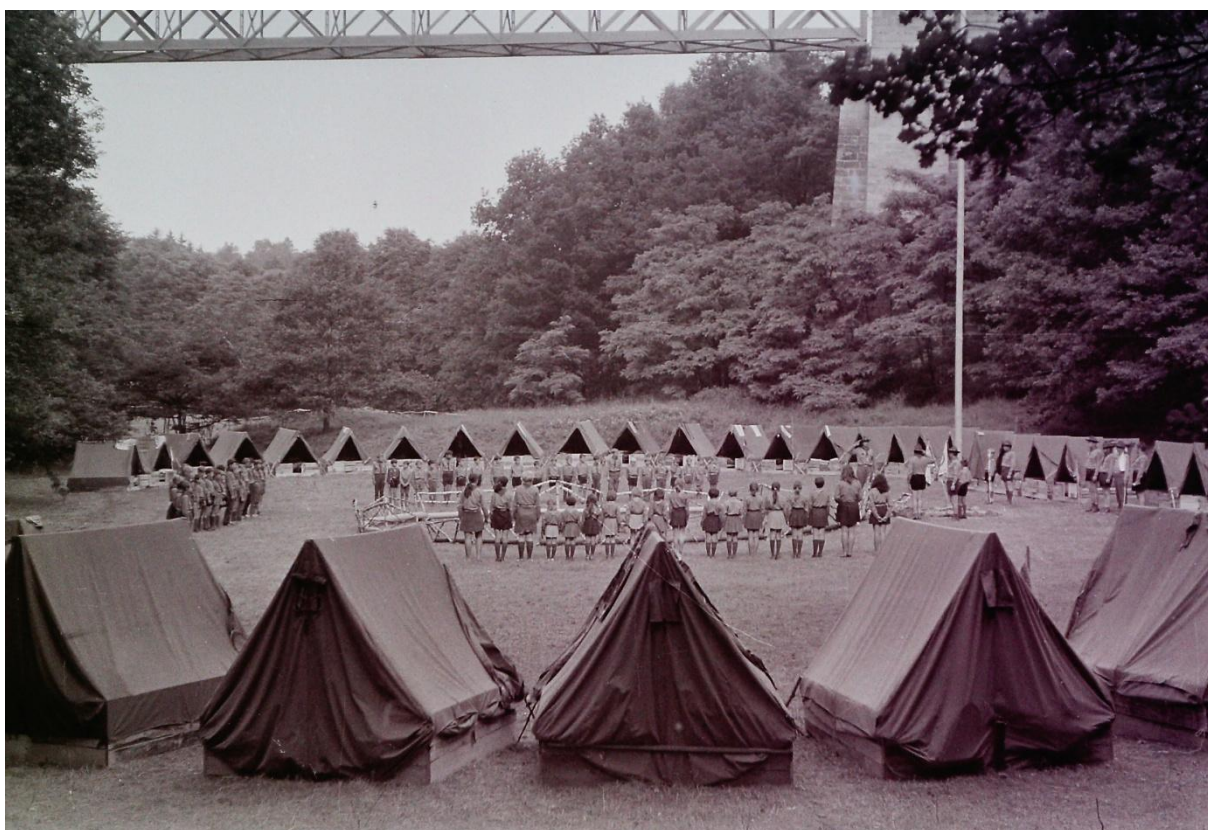

Obrázek 16: Vedoucí tábora na táboře v Zahradkách 1970

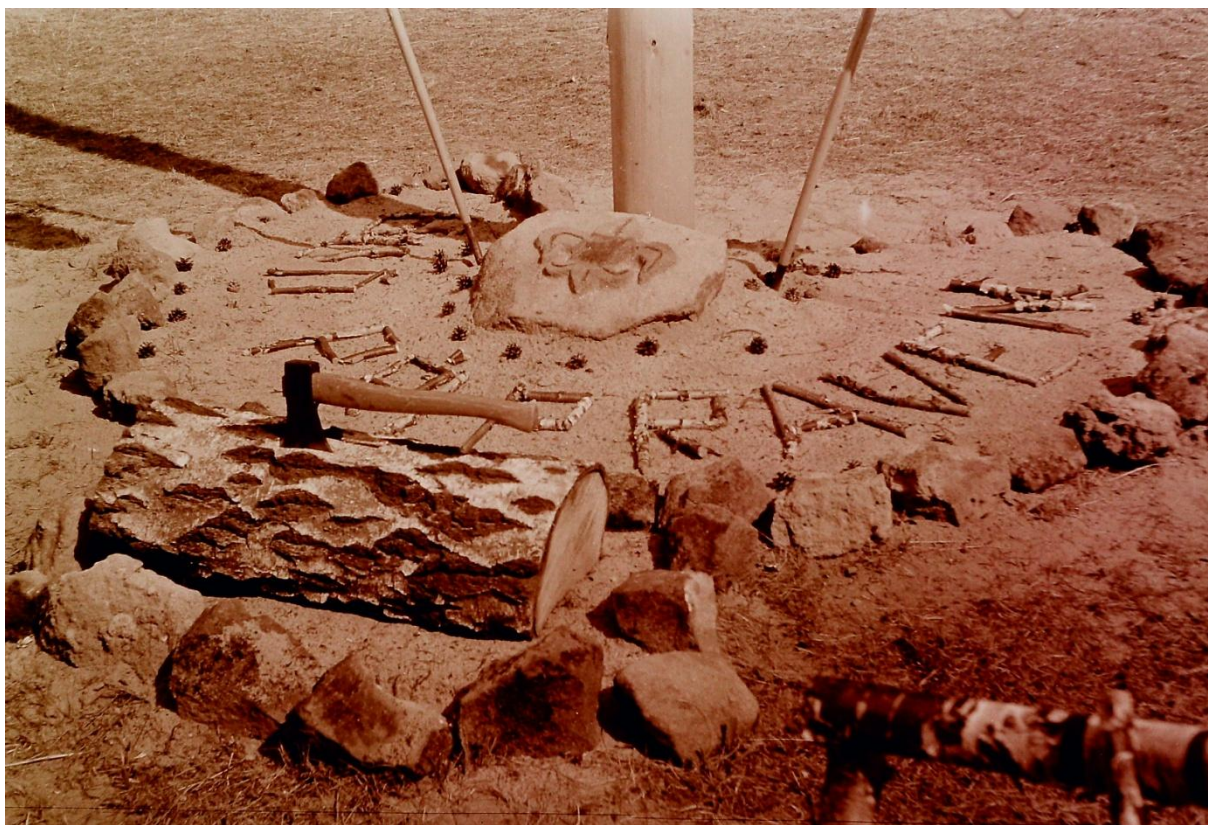

Obrázek 17: Tábor v Zahradkách 1970

Obrázek 18: Symboly u vlajky na táboře v Zahrádkách 1970

Obrázek 19: Sporty na táboře v Zahrádkách 1970

Obrázek 20: Na výletě u Semtínské lípy 1970

Obrázek 21: Informační tabule umístěná na všech táborech

Zdroj obrázků 8-21: Fotoarchiv Milan Pavlů